

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Edisa Mehinović

Problematika beguncev v Sloveniji

Diplomsko delo

Ljubljana, 2015

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Edisa Mehinović

Mentor: red. prof. dr. Bogomil Ferfila

Problematika beguncev v Sloveniji

Diplomsko delo

Ljubljana, 2015

Zahvaljujem se mentorju red. prof. dr. Bomogilu Ferfili za napotke pri pisanju diplomske naloge.

Hvala mojemu zaročencu in hčerkici za potrpežljivost med pisanjem.

Hvala moji družini za vso podporo in pomoč tekom študija in v življenju nasploh.

Diplomo posvečam svojemu očetu. Hvala oči.

Problematika beguncev v Sloveniji

Vsak dan se v medijih pojavljajo novice o navalu beguncev z ogroženih območjih v svetu. Razlogi za beg od doma so predvsem vojna, oboroženi konflikti in kršenje človekovih pravic. Glede na poročila organizacij, ki delujejo na področju zaščite in pomoči beguncev se število ljudi, ki zaradi omenjenih razlogov zapuščajo svoje domove in upajo na boljše življenje, vsako leto povečuje. Visoki komisariat Združenih narodov opozarja, da bo brez rešitve obstoječih konfliktov, vse več ljudi potrebovalo zatočišče in oskrbo, ostaja pa skrb da za pomoč tem ljudem morda ne bo na voljo dovolj virov in dostopnosti do azila. Čeprav države v največji možni meri upoštevajo smernice UNHCR-ja o nujenju zatočišča in pomoči beguncem, pa se še vedno obstajajo težave s katerimi se begunci v novi državi soočajo. Diplomsko delo izpostavlja težave s katerimi se begunci soočajo v Sloveniji. Na težave s katerimi se begunci soočajo opozarjajo begunci sami, s sodelovanjem v raziskavah UNHCR-ja, prav tako nevladne organizacije, ki beguncem nudijo pomoč.

Ključne besede: migracije, begunci, mednarodna zaščita, integracija, UNHCR.

Problems Refugees in Slovenia Encounter

The media informs us on a daily basis about the influx of refugees from various areas of conflict in the world. Reasons to refugee from home are mostly due to wars, armed conflicts, and human rights violations. According to the reports by the organizations dealing with protection and assistance to refugees, the number of people who, due to the above mentioned reasons, leave their homes and hope for a better life, has been increasing. The UN's refugee agency (UNHCR) notes that without solving the existing conflicts, more and more people will need protection and care, yet the capacities and resources for the protection and access to asylum for refugees remain limited. Although countries, to the greatest extent possible, follow UNHCR guidelines on providing shelter and assistance to refugees, there are still problems which refugees face in a new country. This thesis highlights such problems as faced by refugees in Slovenia. This thesis describes the problems refugees in Slovenia encounter. These issues have been identified by refugees themselves while participating in UNHCR research studies, as well as by nongovernmental organizations (NGOs) that offer assistance to refugees.

Keywords: migration, refugees, international protection, integration, UNHCR

Kazalo

1 UVOD.....	7
2 METODOLOŠKI OKVIR.....	8
2. 1 OPREDELITEV RAZISKOVALNEGA PROBLEMA	8
2. 2 CILJ DIPLOMSKE NALOGE.....	9
2. 3 RAZISKOVALNA VPRAŠANJA	9
2. 4 METODE IN TEHNIKE.....	9
3 TEORETIČNO IZHODIŠČE	10
3. 1 MIGRACIJE.....	10
3. 2 AZIL, STATUS BEGUNCA IN SUBSIDIARNA OBLIKA MEDNARODNE ZAŠČITE	12
3. 2. 1 Azil	12
3. 2. 2 Status begunca in status subsidiarne zaščite.....	12
3. 3 ZAKONODAJA, KI SE NANAŠA NA MEDNARODNO ZAŠČITO IN NA AZILNI SISTEM.....	14
3. 3. 1 Konvencija o statusu beguncev 1951	15
3. 4 AGENCIJA ZDRUŽENIH NARODOV ZA BEGUNCE (UNHCR).....	16
3. 4. 1 UNHCR v Sloveniji.....	17
4 AZILNI SISTEM IN BEGUNCI V SLOVENIJI	19
4. 1 MIGRACIJE V SLOVENIJI.....	19
4. 2 BEGUNCI V SLOVENIJI	20
4. 3 PRVO »SOOČENJE« SLOVENIJE Z BEGUNCI.....	21
4. 4 PRAVNA UREDITEV STATUSA BEGUNCEV V SLOVENIJI.....	23
4. 5 MEDNARODNA ZAŠČITA AZIL	24
4. 5 ČRPANJE SREDSTEV SLOVENIJE IZ EVROPSKEGA SKLADA ZA BEGUNCE....	26
4. 6 INTEGRACIJA OSEB Z MEDNARODNO ZAŠČITO	28
4. 7 STATISTIKA O BEGUNCIH V SLOVENIJI	32
4. 7. 1 Ilegalne migracije na območju Slovenije v obdobju od 1. januarja 2014 do 31. decembra 2014.....	32
4. 7. 2 Statistika vloženih prošenj za mednarodno zaščito in sprejetih prošenj v Sloveniji za leto 2014	32

5 PROBLEMATIKA BEGUNCEV V SLOVENIJI.....	34
5. 1 ANALIZA POROČILA BITI BEGUNEC	34
5. 2 VEČLETNI PROGRAM 2007-2013 EVROPSKEGA SKLADA ZA BEGUNCE V SLOVENIJI.....	38
5. 3 ANALIZA POROČILA Z DELOVNEGA PODROČJA MIGRACIJ, MEDNARODNE ZAŠČITE IN VKLJUČEVANJA ZA LETO 2014.....	41
5. 4 PROBLEMI BEGUNCEV V SLOVENIJI.....	43
5. 5 PROBLEMI INETGRACIJE V SLOVENIJI	45
6 SKLEP	46
7 LITERATURA	49
PRILOGA A: Intervju z mag. Štrukelj Katarino	53

KAZALO TABEL

Tabela 4. 1: Število prosilcev za mednarodno zaščito v letu 2014 v Sloveniji glede na državo izvora.....	33
Tabela 4. 2: Število oseb s priznano mednarodno zaščito v letu 2014 v Sloveniji glede na državo izvora.....	34

KRATICE

EU- Evropska unija

UNHCR- Visoki komisariat za begunce

MNZ- Ministrstvo za notranje zadeve

ZMZ- Zakon o mednarodni zaščiti

ZN- Združeni narodi

1 UVOD

Zadnje poročilo Visokega komisariata ZN za begunce (v nadaljevanju UNHCR) "Azilni trendi" za prvo polovico leta 2014, ki je izšlo 26. septembra in temelji na podatkih iz 44 držav v Evropi, Severni Ameriki in delih Azije in Pacifika, kaže da je od začetka januarja in do konca junija na omenjenih območjih, za status begunca vlogo vložilo 330.700 ljudi. V primerjavi z lanskim letom se je ta številka povečala za 24 odstotkov. Glede na pretekle trende, ko se je ta številka le povečevala, lahko pričakujemo, da bo ta številka za leto 2014 narasla na 700.000, kar bi bilo največ po 90. letih v času spopadov v nekdanji Jugoslaviji. Kot glavni razlogi za beg od doma in višanje številke prosilcev za azil v prvi polovici leta 2014, so še vedno vojna v državi, oboroženi konflikti in kršenje človekovih pravic (UNHCR 2014).

Visoki komisar Združenih narodov za begunce Antonio Guterres je dejal, da smo očitno v dobi naraščajočega konflikta in da je svetovni humanitarni sistem v velikih težavah, kar pomeni da mora mednarodna skupnost pripraviti prebivalstvo na realnost in sicer da bo brez rešitve konflikta v prihodnjih mesecih in letih vse več ljudi potrebovalo zatočišče in oskrbo, ostaja pa skrb da za pomoč tem ljudem morda ne bo na voljo dovolj virov in dostopnosti do azilov (UNHCR 2014).

Letna poročila UNHCR-ja opozarjajo na, kljub nekaterim izboljšavam, ki so jih v posameznih državah deležni prosilci za azil in begunci, še vedno prisotne resne težave s katerimi se srečujejo (UNHCR 2011, 7).

V diplomski nalogi bom predstavila problematiko beguncev konkretno v Slovenji. Predvsem bom poskušala poudariti najbolj očitne težave s katerimi se begunci v Sloveniji srečujejo in sicer ob samem vstopu v državo, v postopkih do pridobitve statusa begunca in pa tudi v kasnejšem vključevanju v družbo.

Diplomska naloga je sestavljena iz štirih delov in sicer uvodnega dela, ki zajema opredelitev raziskovalnega problema in metodološki načrt, sledi teoretično izhodišče obravnavane tematike in pa ugotovitve problematike beguncev ter zaključek. Pri pisanju diplomske naloge sem podatke

pridobivala predvsem s pomočjo poročil in statističnih podatkov nevladnih, dobrodelnih organizacij, ki delujejo na področju migracij, begunstva, ipd.

2 METODOLOŠKI OKVIR

2.1 OPREDELITEV RAZISKOVALNEGA PROBLEMA

V diplomski nalogi sem se osredotočila na težave oziroma omejitve s katerimi se begunci srečujejo v Sloveniji. Na morebitne prisotne težave v posameznih državah vsako leto z izdajanjem poročil opozarja UNHCR, ki je v srednji Evropi prisoten od začetka devetdesetih let. Naloga UNHCR-ja je predvsem pomagati in svetovati vladam in nevladnim organizacijam ter zagovarjati pravice razseljenih oseb.

Poročilo ocenjevanja z udeležbo 2010 Biti begunec opozarja na izboljšave in še vedno obstoječe težave s katerimi se prosilci za azil in begunci srečujejo v državah srednje Evrope. Kot pozitivno izpostavljajo predvsem večjo dostopnost informacij o azilnih postopkih in dostopanju do zdravstvenih in drugih storitev, aktivnosti nevladnih organizacij, izboljšanje integracijskih programov. Po drugi strani, pa glede na pripovedi prosilcev za azil in pripovedi beguncev, resne težave še vedno obstajajo, kot so iskanje nastanitve in zaposlitve, pomanjkanje kvalitetnih storitev tolmačenja, priznanje in nadaljevanje izobrazbe (UNHCR 2011, 7).

V Sloveniji je malo oseb s prizanim statusom begunca in drugih mednarodnih zaščit, kar je posledica kratke tradicije sprejemanja migrantov iz drugih delov sveta, le-ta pa predstavlja integracijo preganjanjih oseb kot izziv tako za begunce kot tudi za sprejemne skupnosti. Poročilo Biti begunec 2010 za Slovenijo sicer ugotavlja, da je večina beguncev z življenjskimi pogoji in drugimi priložnostmi za izobraževanje in usposabljanje zadovoljna, vendar pa so zaskrbljujoči dolgi azilni postopki, ter razširjena praksa pridržanja prosilcev za azil (UNHCR 2011, 61).

2. 2 CILJ DIPLOMSKE NALOGE

Cilj diplomske naloge je ugotoviti prevladujoče težave s katerimi se srečujejo begunci v Sloveniji in težave ob vključevanju v družbo.

2. 3 RAZISKOVALNA VPRAŠANJA

S katerimi težavami se srečujejo begunci v Sloveniji?

S katerimi težavami se begunci srečujejo ob vključitvi v družbo?

2. 4 METODE IN TEHNIKE

Pri pisanju diplomske naloge sem uporabila naslednje metode in tehnike:

- primarni viri: pregled zakonodaje, ki se nanaša na izbrano tematiko
- sekundarni viri: povzemanje člankov na konkretno temo, povzemanje in predstavitev statističnih podatkov različnih nevladnih organizacij, povzemanje in predstavitev poročil nevladnih organizacij, Ministrstva za notranje zadeve, Slovenske policije, knjige, relevantne za izbrano temo za pomoč pri teoretičnem izhodišču
- družboslovni intervju: opravljen na Ministrstvu za notranje zadeve

3 TEORETIČNO IZHODIŠČE

3.1 MIGRACIJE

Migriranje ali odhodi posameznikov na pot so se dogajali v vsej zgodovini človeštva in sicer kot želja ali odločitev posameznika, da iz takšnih ali drugačnih razlogov odide s toče A na točko B ali C. Migriranje se tako zdi nekaj povsem spontanega, življenjskega, ampak je prej nasprotno, prepoznano kot problematično dejstvo v družbenem, političnem in tudi kulturnem smislu, saj so se selitve oziroma migracije za preživetje kot potreba po hrani in zdravju sprevrgle v preživetje v kulturno-politični ujetosti, omejenosti in vsiljenosti. V zadnjih desetletjih, predvsem nelegalne, migracije postajajo Ahilova peta zahodnih družb, kljub temu da so deportacije in evakuacije, izgnanstvo in repatriacija, prisilne premestitve in pregnanstva temeljni del evropske zgodovine (Sowell 1996 v Pajnik in drugi 2001, 29).

Migracije povezujemo z mejami, identitetami, človekovimi pravicami, z vprašanji nacije, države, etnije, kulture pa tudi z naraščajočim omejevanjem, restriktivnimi in izključevalskimi politikami, rasizmom in ksenofobijo (Pajnik in Zavratnik Zimic 2003, 5).

Mednarodne migracije se pojavljajo večinoma v treh oblikah: kot regularne, svobodne migracije posameznikov, ki po lastni volji in v okviru obstoječih zakonov spremenijo državo svojega prebivališča; kot prisilne migracije, ko ljudje bežijo bodisi kot posamezniki v strahu pred preganjanjem ali množično zaradi strahu pred kolektivnimi kršitvami človekovih pravic ali humanitarnega prava ter drugimi okoliščinami, ki jih povzročajo različni konflikti in katastrofe; ter kot nezakonite migracije, ki zadevajo prepovedane prehode meja in nedovoljeno bivanje v tuji državi (ReIPRS 1999).

Regulacija selitev se je stopnjevala v 18. in 19. stoletju, ko so se spreminjale mnoge nacionalne meje, selitve pa sta še dodatno oteževala izum potnega lista in vse bolj izražena kontradiktornost nacionalnih ideologij. Države so poskušale kontrolirati, omejevati ali selekcionirati migracijske tokove preko svojih meja, kar je bilo formulirano v skladu s principom, da državna skupnost potrebuje zaščito. V obdobju nacionalnih držav je bila migracija razumljena kot človeški proces gibanja preko meja nacije, vprašanje izvora in nacije je postalo ključnega pomena, državljanstvo

in izgnanstvo pa kategoriji, ki determinirata bodisi vključitev ali izključitev iz nacionalne države (Medica in Lukič 2011, 7–8).

Ob koncu 20. stoletja so migracije postajale vse kompleksnejša izkušnja, pridobivale pa so tudi novo podobo in sicer vse bolj je izstopala povezava migracij z destabilizacijo tradicionalnih skupnosti in s spremembami v družbenih odnosih. Danes ima izraz migrant še vedno ambivalenten pomen, vse manj vsebuje pozitiven prizvok kozmopolitizma in avanture, vse bolj pa prizvok, ki tujce, azilante in migrante povezuje z nestabilnostjo, strahom in nevarnostjo, kar prinašajo tisti, ki pridejo kot začasni delavci ali obiskovalci, naselijo pa se za vedno. Tovrstna stereotipizacija ne zahteva le politične ocene, ampak vse bolj spoznavanje odnosov med državljanji in nedravljanji, med legalnimi migranti brez državljanstva in ilegalnimi migranti brez kakršnihkoli pravic (Medica in Lukič 2011, 8).

Breme konfliktov je pogosto naloženo državam, ki imajo najmanjšo sposobnost nositi ga: Malavi, Etiopija in Kenija so na primer države, ki so mnogo bolj pomagale migrantom, kot bogate zahodno evropske države. Slednje so po drugi svetovni vojni imele možnost določanja pravic beguncev in tudi odgovornost do svetovne populacije in prav te so tiste, ki zapirajo vrata pred beguncem in azilantom. Kljub zavedanju, da imajo nekateri sociološki problemi globalni vpliv, pa dominirajoče politične reakcije na migracije sovpadajo v glavnem z nacionalnimi koristmi posameznih držav (Medica in Lukič 2011, 10).

V zahodnih državah, rasistične ideologije proti migrantom in beguncem pridobivajo vse večji vpliv, zaradi česa se politični vodje izogibajo vsakršnim moralnim premislekom glede določanja nacionalne politike o migrantih, saj vztrajna vera, da mora vladna politika odsevati nacionalni ekonomski interes, še vedno prevladuje na idejo morale, etike, človekovih pravic. Ščitenje lokalnih skupnosti pred globalnimi problemi je bila značilnost politične prakse, ki se je pojavila kot legitimna (Medica in Lukič 2011, 10).

Breme dolga v t. i. tretjem svetu je jasen dobiček bank zahodnega sveta, kar stimulira nove tokove globalnih migracij in izvaja še večji pritisk na politiko nacionalnih meja. Popolna mejna kontrola do sedaj ni bila mogoča s strani nobene države. Vsak poizkus restrikcije migracijskih tokov rezultira z večjo inovativnostjo in prožnostjo ilegalnih

metod. Nacionalne države so premajhne za velike težave trenutnega življenja in prevelike za male probleme, ki jih je vedno več (Medica in Lukič 2011, 10).

3. 2 AZIL, STATUS BEGUNCA IN SUBSIDIARNA OBLIKA MEDNARODNE ZAŠČITE

3. 2. 1 Azil

Ljudje pogosto zamenjujemo pojma prosilec za azil in begunec. **Prosilec za azil** je oseba, ki trdi, da je begunec, ter išče mednarodno zaščito zaradi preganjanja ali vojne v matični državi, vsak begunec pa je na začetku tudi prosilec za azil, vendar vsakemu prosilcu za azil ne bo avtomatično priznan status begunca. Osebe, katerih prošnja za azil še ni dokončno rešena in čakajo na dokončno odločitev, imenujemo prosilci za azil. Pojem »prosilec za azil« ne vsebuje nobene domneve o končni odločitvi glede priznanja statusa begunca, ampak nam pove le, da je nekdo vložil prošnjo za azil, ali je prosilec za azil upravičen do mednarodne zaščite, pa se presoja v okviru nacionalnih azilnih sistemov (UNHCR 2015a).

Postopek odločanja o tem, ali je neka oseba begunec ali ne, temelji na učinkovitem azilnem sistemu, ki deluje hitro, je pošten in omogoča, da bo vsakemu prosilcu za azil, ki resnično potrebuje mednarodno zaščito, dodeljen status begunca (UNHCR 2015a).

3. 2. 2 Status begunca in status subsidiarne zaščite

Nudenje zatočišča ljudem, ki zaradi preganjanja bežijo iz lastne države, je ena najstarejših značilnosti civilizacije, ki jo omenjajo že pisna dela velikih zgodovinskih imperijev na Bližnjem vzhodu pred 3000 leti. Danes je zaščita beguncev ključna naloga **visokega komisariata Združenih narodov za begunce (UNHCR)**. Od leta 1951 zaščito beguncev predstavlja **Konvencija o statusu beguncev** kot temeljni dokument (UNHCR 2015b).

Konvencija o statusu begunce opredeljuje **begunca**, kor osebo, ki zaradi utemeljenega strahu pred preganjanjem zaradi rase, vere, narodne pripadnosti, pripadnosti določeni družbeni skupini ali določenemu političnemu prepričanju, zunaj države, katere državljan je, in ne more ali zaradi strahu noče uživati varstva te države (UNHCR 2015b).

Ko begunci ne uživajo zaščite svoje države, jim pomagajo druge države in sicer s tremi rešitvami lokalna integracija, prostovoljna vrnitev v domovino ali preselitev v tretjo državo, v primeru k begunci ne morejo ostati v prvi sprejemni državi (UNHCR 2015b).

Zakon o mednarodni zaščiti določa dve obliki mednarodne zaščite:

- **Status begunca** se prizna osebi, ki utemeljeno in verodostojno izkaže, da je v matični državi ogrožena zaradi rase, vere, narodnosti, političnega prepričanja ali pripadnosti posebni družbeni skupini,
- **Subsidiarna zaščita** se prizna osebi, ki ne izpolnjuje pogojev za priznanje statusa begunca, vendar izkaže utemeljene in verodostojne razloge, da bi ji bila ob vrnitvi v matično državo povzročena resna škoda (smrtna kazen ali usmrtitev, mučenje ali nehumano ali poniževalno ravnanje). Subsidiarna zaščita je priznana tudi zaradi resne in individualne grožnje zoper življenje ali svobodo prosilca zaradi samovoljnega nasilja v situacijah mednarodnega ali notranjega oboroženega spopada v izvorni državi (MNZ 2015a).

Po Konvenciji o beguncih iz leta 1951 ima vsak begunec dolžnosti do države, v kateri se nahaja in sicer da se ravna po njenih zakonih in predpisih ter ukrepih za vzdrževanje javnega reda in miru po drugi strani pa morajo države pogodbenice na svojih ozemljih obravnavati begunce ne glede na raso, vero ali deželo porekla beguncev (Konvencija o statusu beguncev, 2., 3., 4. člen).

3. 3 ZAKONODAJA, KI SE NANAŠA NA MEDNARODNO ZAŠČITO IN NA AZILNI SISTEM

Mednarodno begunsko pravo ščiti osebe, ki bežijo pred preganjanjem in iščejo mednarodno zaščito in osebe katerim je bil priznan status begunca, obsega pa številne mednarodne in nacionalne pravne instrumente in tudi splošne pravne akte, ki jih izvajajo vse države po svetu. Mednarodno begunsko pravo se prekriva tudi z mednarodnim pravom človekovih pravic, v okviru katerega je od leta 1945 sprejetih vrsta mednarodnih in regionalnih sporazumov na tem področju.

Instrumenti mednarodnega begunskega prava so:

- Konvencija o statusu beguncev iz leta 1951 in Protokol iz leta 1967
- Konvencija o statusu oseb brez državljanstva iz leta 1954
- Konvencija o zmanjšanju števila oseb brez državljanstva iz leta 1961
- Konvencija Organizacije afriške enotnosti iz leta 1969, ki ureja begunsko problematiko v Afriki
- Kartagenska deklaracija o beguncih iz leta 1984 (UNHCR 2015c).

Na področju azila na evropski ravni, so države članice Evropske unije od leta 1999 sprejele več pomembnih zakonodajnih ukrepov, z namenom čim uspešneje se spopasti z naraščajočimi izzivi in izoblikovati skupni evropski azilni sistem z usklajenimi pravili, postopki in pogoji.

Temeljni pravni instrument, ki so del azilnega sistema Evropske unije so naslednji:

- Direktiva o začasni zaščiti 2001/55/ES
- Direktiva o minimalnih standardih za sprejem 2003/9/ES
- Direktiva o pravici do združitve družine 2003/86/ES
- Direktiva o statusu državljanov tretjih držav 2003/109/ES
- Kvalifikacijska direktiva 2004/85/ES

- Proceduralna direktiva 2005/85/ES
- Direktiva o vračanju 2008/115/ES
- Dublinska uredba 2003/343 (UNHCR 2015č).

Vsaka evropska država ima svojo azilno zakonodajo, ki predstavlja pravni okvir za zaščito prosilcev za azil ter beguncev v tej državi, le ta pa mora biti v skladu z evropskimi in mednarodnimi standardi. Kljub prizadevanju za vzpostavitev enotnih azilnih sistemov znotraj Evropske unije, pa se nacionalni azilni sistemi med seboj razlikujejo (UNHCR 2015d).

Slovensko azilno zakonodajo predstavljajo naslednji dokumenti:

- Zakon o mednarodni zaščiti
- Zakon o zaščiti razseljenih oseb
- Zakon o začasnem zatočišču (UNHCR 2015d).

3.3.1 Konvencija o statusu beguncev 1951

Postopek oblikovanja instituta mednarodnega prava, konvencij in smernic za zaščito beguncev se je začel že v začetku 20. stoletja, še v okviru Društva narodov kot predhodnika Združenih narodov. 28. junija 1951 se je zgodil velik premik na področju zaščite beguncev, saj je bila na ta dan med posebno konferenco ZN sprejeta **Konvencija o statusu beguncev**, ki je ključni dokument mednarodne zaščite beguncev (UNHCR 2015e).

Konvencija opredeljuje, kdo je begunec ter kakšno pravno zaščito, pomoč in socialne pravice morajo države, ki so podpisale konvencijo, zagotoviti beguncem in obenem določa, da begunci ne smejo biti vrnjeni v državo, v kateri bi bilo njihovo življenje ogroženo. Po drugi strani pa konvencija opredeljuje tudi dolžnosti, ki jih ima begunec do svoje države gostiteljice, ter navaja, katere skupine ljudi niso upravičene do statusa begunca (prav tam).

Konvencija iz leta 1951 obravnava pojav begunstva kot svetovni pojav ter opozarja, da sta pri reševanju tega pojava potrebna mednarodno sodelovanje in prevzemanje odgovornosti vseh držav. Prvotni namen te konvencije je bila zaščita evropskih beguncev, ki so iskali varno zatočišče po koncu druge svetovne vojne, **Protokol iz leta 1967** pa je odstranil geografske in časovne omejitve, s tem pa je konvencija postala univerzalni instrument zaščite, v času, ko se je begunstvo začelo pojavljati po vsem svetu. Konvencija ni zastavljena tako, da bi odpravljala vzroke zaradi katerih ljudje bežijo iz svoje domovine, temveč je bila oblikovana z namenom zmanjšanja posledic teh situacij, in sicer prek nudenja mednarodne zaščite in pomoči žrtvam, vključno s pomočjo pri ponovnem urejanju življenja (prav tam).

Konvencija o statusu beguncev iz leta 1951 in njen Protokol iz leta 1967 sta bistveno prispevala k oblikovanju pomembnih regionalnih instrumentov za zaščito beguncev, kot sta na primer **Konvencija o beguncih Organizacije afriške enotnosti iz leta 1969** in **Kartagenska deklaracija o beguncih v Latinski Ameriki iz leta 1984** (prav tam).

3. 4 AGENCIJA ZDRUŽENIH NARODOV ZA BEGUNCE (UNHCR)

Agencija Združenih narodov za begunce je bila ustanovljena 14. decembra 1950, takoj po koncu druge svetovne vojne, z namenom pomagati Evropejcem, razseljenim zaradi vojne, v državah, kjer so iskali varno zatočišče in sicer z mandatom treh let, v katerih naj bi opravila svoje delo in se nato razpustila. Vendar temu ni bilo tako, saj pojav begunstva po vojni ni izginil. Vsa pričakovanja da UNHCR-ja v prihodnosti ne bi več potrebovali so se leta 1956 razblinila, saj se je takrat prvič srečal z večjim izzivom množičnega bega beguncev iz Madžarske ob sovjetskem zatiranju madžarske revolucije. Decembra 2003 je Generalna skupščina Združenih narodov odpravila zahtevo po podaljšanju mandata vsakih nekaj let. Leta 2010 je UNHCR obeležil svojo šestdesetletnico obstoja, zavedajoč se, da potrebe po humanitarni pomoči verjetno ne bodo nikoli izginile (UNHCR 2015f).

Danes je organizacija prisotna v več kot 125 državah, od ustanovitve pa se je število zaposlenih s 34 povečalo na 7680, večina uslužbencev pa dela na terenu. Danes UNHCR nudi pomoč 33.9 milijonom ljudi in sicer od tega 10.5 milijonom beguncem, 14.7 milijonom notranje razseljenih oseb, 3.1 milijonom beguncem, ki so se vrnili v domovino, 3.5 milijonom oseb brez državljanstva ter več kot 837.000 prosilcem za azil. Obseg proračunskih sredstev UNHCR se je od njene ustanovitve pa do leta 2012 povečal s 300.000 na več kot 3.59 milijarde ameriških dolarjev (UNHCR 2015f).

3. 4. 1 UNHCR v Sloveniji

UNHCR je v srednji Evropi prisoten že od začetka devetdesetih let, in sicer leta 1955 je UNHCR vzpostavil regionalno predstavništvo za srednjo Evropo v Budimpešto na Madžarskem. Urad v Budimpešti je najprej nadziral in usklajeval aktivnosti v štirih državah v regiji – na Madžarskem, Poljskem, Slovaškem ter v Sloveniji, leta 2008 sta se tem državam pridružili še Romunija in Bolgarija, leta 2009 pa še Češka (UNHCR 2015g).

Vloga Regionalnega predstavništva UNHCR za srednjo Evropo je pomagati in svetovati vladam in nedržavnim organizacijam ter zagovarjati pravice razseljenih oseb, z namenom:

- prosilcem za azil zagotoviti dejanski dostop do ozemlja EU in azilnih postopkov,
- spremljati bivalne razmere, v katerih živijo begunci v sprejemnih centrih in ostalih objektih za begunce in zagotoviti, da so begunci primerno obravnavani,
- zagotoviti pravične in učinkovite postopke določanja upravičenosti do statusa begunca in zagotoviti, da sta azilna zakonodaja in delo v skladu z mednarodnimi standardi,
- spodbuditi iskanje trajnih rešitev in njihovo izvajanje s pomočjo učinkovitih politik integracije ter preselitve (UNHCR 2015g).

Regionalno predstavništvo opravlja tudi dejavnosti svetovanja in zagovorništva v regiji, obenem pa upravlja programe in aktivnosti ter večino podpornih dejavnosti za te programe v državah, ki

jih pokriva, nudi ustrezne informacije splošni javnosti in ozaveščanje o potrebah beguncev in njihovem težkem položaju (UNHCR 2015g).

Aktivnosti UNHCR v Sloveniji

UNHCR Slovenijo pokriva prek Regionalnega predstavništva za srednjo Evropo v Budimpešti. Aktivnosti UNHCR-ja, ki potekajo v Sloveniji so naslednje:

- od leta 2008 UNHCR v Sloveniji v sodelovanju s partnersko nevladno organizacijo izvaja spremljanje dogajanja na mejah, da bi prosilcem za azil zagotovili dostop do ozemlja in azilnih postopkov in s tem zaščitili prosilce za azil pred prisilnim vračanjem na območje, kjer utegne biti njihovo življenje ali svoboda ogrožena in zagotoviti učinkovito pravno svetovanje in informacije,
- februarja leta 2010 se je v Sloveniji končal projekt Mehanizmi za zagotavljanje in ocenjevanje azilnih sistemov (Asylum Systems Quality Assurance and Evaluation Mechanism – ASQAEM), ki je ocenjeval prvostopenjske in drugostopenjske odločitve o upravičenosti do statusa begunca in je odigral pomembno vlogo pri podpiranju, razvoju in izboljšanju nacionalnega azilnega sistema in postopkov odločanja,
- zagovorništvo in pomoč pri ustanavljanju mehanizmov za preverjanje kakovosti v azilnem sistemu ostajata prednostni nalogi UNHCR-ja v Sloveniji, poleg tega pa vladi Republike Slovenije redno sporoča svoje mnenje o zakonodaji, ki neposredno vpliva na življenje beguncev in prosilcev za azil,
- od leta 2005 se v Sloveniji izvaja tudi ocenjevanje z udeležbo kot del UNHCR-jeve globalne strategije za zagotavljanje enakih pravic (Age, Gender and Diversity – AGD),
- promocija aktivnega sodelovanja različnih vpletenih, predvsem ustreznih vladnih agencij in civilne družbe, da bi se možnosti za integracijo beguncev izboljšale, in spodbujanje vlade k vključitvi ukrepov za integracijo beguncev v širši sklop integracijskih politik, programov in načrtov za migrante in državljane EU,

- UNHCR v Sloveniji lobira, da bi le ta pristopila k Konvenciji o zmanjšanju števila oseb brez državljanstva iz leta 19962, poleg Konvencije o statusu oseb brez državljanstva iz leta 1954,
- UNHCR se zavzema tudi za trajno rešitev problemov, s katerimi se soočajo osebe, ki so ostale brez državljanstva v času osamosvajanja države (UNHCR 2105h).

Vse omenjene UNHCR-jeve aktivnosti v Sloveniji so podprte z aktivnostmi informiranja javnosti, ohranja pa tudi stalna partnerstva s ključnimi vladnimi institucijami, s sodstvom, z nevladnimi organizacijami in s civilno družbo (UNHCR 2015h).

4 AZILNI SISTEM IN BEGUNCI V SLOVENIJI

4.1 MIGRACIJE V SLOVENIJI

Zgodovinska in statistična dejstva pričajo predvsem o tem, da so se Slovenci v obdobju pred drugo svetovno vojno v veliki meri izseljevali v druge države, kot so ZDA, države zahodne Evrope, tudi znotraj unitarne jugoslovanske države, ob koncu druge svetovne vojne pa je bilo značilno kaotično preseljevanje in beg t.i. politične emigracije (Dolenc 2007, 74 v Jazbec 2012, 156). Priseljevanje se je v večji meri začelo po drugi svetovni vojni, predvsem iz republik SFRJ, kar se je nadaljevalo vse do osamosvojitve Slovenije in tudi na začetku 21. stoletja so v strukturi imigrantov najštevilnejši (Jazbec 2012, 156).

*Temeljni dokument, ki kaže državno politiko priseljevanja, je **Resolucija o imigracijski politiki republike Slovenije iz leta 1999 (ResIPRS)**, ki v grobem definira politiko priseljevanja s tremi sklopi: 1. **regulaciji priselivitvene politike**, 2. **azilno politiko kot integralnim delom begunske politike** in 3. **integracijsko politiko**, ki se nanaša na ukrepe države in družbe, ki zagotavljajo ugodne razmere za kakovostno življenje priseljenih ter omogočajo njihovo integracijo (Pajnik 2003, 36).*

Imigracijska politika je v Sloveniji povezana s pravili in postopki določenimi s strani države, ki na podlagi prošnje posameznika prizna ali ne prizna določen status in je bila in je še vedno

predmet kritik civilno družbenih in nevladnih organizacij. Očitajo jim zapletene in pogosto dolgotrajne postopke za pridobitev posameznih statusov in mnogim migrantom in beguncem s pogojevanjem bivanja in dela s statusi ne morejo ugoditi in so tako pogosto prisiljeni živeti na robu družbe brez temeljnih pravic (Jazbec 2012, 165).

4. 2 BEGUNCI V SLOVENIJI

Slovenija geografsko leži na zunanji meji Schengenskega prostora in EU, kar je pomembno z varnostnega vidika in vidika spremljanja migracijskih tokov, ki potekajo preko njenega ozemlja. Vstop v EU in sprejem evropskega pravnega reda je Slovenijo tudi na področju azila postavilo v evropski prostor (MNZ 2008, 1).

V Sloveniji je begunstvo neločljivo povezano z množičnimi prisilnimi migracijami kot posledicami vojnih konfliktov na območju bivše Jugoslavije (Zavratnik 1996 v Zavratnik Zimic in Pajnik 2003, 31), iz katere so bežali številni posamezniki in posameznice oziroma večje skupine predvsem na etnični podlagi, ki so morali zapustiti do takrat varno okolje, pretrgati zanesljive družinske in druge mikrosocialne mreže vsakdanjega življenja (Pajnik 2003, 30–31).

V Sloveniji je bil status začasnih beguncev reguliran leta 1997 z **Zakonom o začasnem zatočišču (ZZZat)**, po petletnem bivanju začasnih beguncev v državi in daje podlago za dodelitev začasnega zatočišča, upošteva osnovne humanitarne norm, določa pravice in obveznosti ter repatriacijo. Problem tovrstne zakonodaje je usmerjenost k vračanju beguncev. Vprašanje »Zakaj begunci ne gredo domov?« je bilo v Sloveniji v različnih javnih kontekstih večkrat zastavljeno, odgovor državne politike pa nanj ni bil enopomenski in sicer da repatriacija v velikih primerih ni mogoča, še pomembnejše da programi vračanja ne morejo biti izhodiščni temelj begunske politike. To je za slovenske razmere preskromno, saj ljudje, ki so v Sloveniji preživeli več kot deset let svojega življenja kot začasni begunci ne morejo primerjati razmere danes in razmere v katerih so živeli pred desetimi leti, saj se je od takrat marsikaj spremenilo, vmes so bile vojne, v izvirnem okolju je nastala nova miselno drugačna generacija. Številni se domov ne bodo nikoli več vrnili, bodisi zaradi objektivni dejavnikov (etnično čiščenje okolja,

izbrisane vasi in soseske) bodisi zaradi subjektivnih okoliščin (nekateri so se sami odločili ostati v tuji državi in upajo, da bodo lahko postali njen del) (Pajnik 2003, 32).

Premik od repatriacije k integraciji so v Sloveniji vseskozi podpirale nevladne organizacije in posamezniki iz različnih civilnih iniciativ. To je pripeljalo do dopolnitev k Zakonu o začasnem zatočišču, ki bolj poudarjajo integracijske politike, država pa se s tem zavezuje pomagati pri vključevanju v kulturno, gospodarsko in družbeno življenje, pri čemer je dolžna zagotavljati informacije o pravicah in obveznostih, pa tudi pomoč pri njihovem uveljavljanju (Pajnik 2003, 32).

4. 3 PRVO »SOOČENJE« SLOVENIJE Z BEGUNCI

Ko sta se leta 1991 Slovenija in Hrvaška odcepili od nekdanje jugoslovanske države, je izbruhnila vojna, v Slovenijo pa je nemudoma pribežalo precejšnje število beguncev. Naprej so poleti prišli hrvaški begunci, ki so v Sloveniji ostali relativno kratek čas, v tistih dneh zmede, ko je bilo treba organizirati novo državo, pa so bili komajda opazen moteči dejavnik. Ko so aprila 1992 začeli prihajati bosanski begunci, jim je bilo že od začetka namenjeno več javne pozornosti. Še več, četudi je trenutno v Sloveniji komajda slaba polovica beguncev, kolikor jih je bilo v nekem obdobju leta 1992, so mnogi ostali zaradi dolgotrajne vojne in krhkega miru (Horvat, Verschueren in Žagar 2001, 15).

Čeprav so mediji tej problematiki leta 1992 posvečali veliko pozornosti, je ta trajala le nekaj mesecev, medtem ko so politične stranke ostale bolj ali manj tiho, saj so sklepale, da z javnim ukvarjanjem s »problemom beguncev« ne bodo veliko pridobile. Državne institucije so se takrat v svojih dokumentih v glavnem ukvarjale le z tehničnimi navodili za ljudi, ki delajo z begunci. (Horvat, Verschueren in Žagar 2001, 13).

Večina ljudi je verjela, to kar so potrjevali mediji in politika, da je Slovenija za begunce dobro poskrbeli. Med mnogimi ljudmi in tudi s strani držav Evropske unije, katerih priznanje je temeljilo na zaupanju glede na vrsto pogojev, ki so jih postavile za priznanje, je prevladovalo prepričanje, da je Slovenija s tem, ko je postala samostojna, že tudi uresničila demokracijo in

sprejela mednarodno uveljavljena pravila glede temeljnih svoboščin in človekovih pravic. Ljudem zato niti na misel ni prišlo, da Slovenija begunce obravnava kako drugače kakor demokratično ali da popolnoma ne spoštuje njihovih pravic (Horvat, Verschueren in Žagar 2001, 16).

Izpostavimo nekaj očitnih dejstev, ki so se dogajale v tistem času, ki nakazujejo na nedemokratičnost in nespoštovanje človekovih pravic beguncev.

Ob prihodu so bili begunci zaradi »prostorske stiske« nastanjeni v tako imenovanih »*zbirnih centrih*«, ki so bili v stavbah, ki so bile sezidane veliko pred prihodom beguncev; vojašnicah, neizkoriščenih šolah, bivališčih za sezonske delavce, v Kamniku pa so begunci bivali celo v avtomobilskih prikolicah. Med javnostjo so bili begunci drugačni, drugače so se vedli, povzročali so vse več nereda, motili so navade v mestu ter v posameznih športnih in šolskih objektih, povzročali so naraščanje nacionalnih napetosti (Horvat, Verschueren in Žagar 2001, 20–23).

Na določeni točki se je pojavila tudi ideja zapreti meje za begunce, slovenska vlada je v zagovor dejala, da je število začasnih beguncev predstavljalo za mlado državo kot je Slovenija breme, ki je že zdavnaj preseglo meje njene objektivne zmožnosti in začasno so ustavili podeljevanje statusa začasnega begunca. Da pa bi Slovenija ohranila samopodobo, temelječo na konceptih demokracije in človekovih pravic, si je oblast prizadevala pokazati, da je zaprtje meja najboljša rešitev za begunce same, saj ta država ni mogla več poskrbeti zanje (Horvat, Verschueren in Žagar 2001, 26).

Zelo pogosta pritožba glede beguncev je bila tudi, da ne delajo temveč zgolj jemljejo denar in tako zapravljajo skromna sredstva slovenske države, nihče pa se ni zavedal da je bila beguncem iz Bosne in Hercegovine *pravica do dela* odvzeta, edina izjema so bili učitelji in bolniške sestre v samih begunskih centrih (Horvat, Verschueren in Žagar 2001, 28).

Čeprav v Splošni deklaraciji o človekovih pravicah popolnoma eksplicitno piše, da ima vsakdo *pravico do svobodnega gibanja in bivanja* v okvirih vsake države, pa je slovenska vlada sprejela ukrepe, s katerimi so beguncem omejili gibanje in sicer z dovolilnicami za izhod (Horvat, Verschueren in Žagar 2001, 30).

Tudi v *izobraževanju* so se pojavile »razlike« med begunci in državljani. Begunske otroke so začeli ločevati od ostalih otrok, z izgovorom številčnosti begunskih otrok, kar bi spremenilo strukturo učencev. Begunski otroci so bili deležni pouka v maternem jeziku, potekal pa je kar v prostorih begunskega centra (Horvat, Verschueren in Žagar 2001, 32).

Prebežniki 2001

Leto 2001, ki ga povezujemo z večjim številom prebežnikov iz neevropskih okolij in tako povzročilo t. i. prebežniško krizo, je opozorilo na resnične zagate slovenske migracijske politike. Spomladi 2001 se je na eni strani pojavil argument viktimizacije, govori »Mi, Slovenci, smo žrtve, Oni, prišleki, nas ogrožajo.« in na drugi strani podpora nevladnih organizacij, različnih iniciativ ipd., ki so se zavzemali za dosledno upoštevanje človekovih pravic, vključevali so se v proces zagovorništva, ipd. Temeljno stališče zagovorništva je opozorila na vsaj dva vidika slovenske migracijske politike in sicer na njeno odsotnost ali vsaj nedoločenost in nebogljenost ter na raznoterost civilne družbe (Pajnik 2003, 35–36).

Po t. i. prebežniški krizi je sledilo sprejemanje in spreminjanje najpomembnejših zakonov in sicer tujskega in azilnega zakona, ki sta pomembna elementa reguliranja migracij (Pajnik 2003, 36).

4. 4 PRAVNA UREDITEV STATUSA BEGUNCEV V SLOVENIJI

Slovenija področje mednarodne zaščite ureja z **Zakonom o mednarodni zaščiti (ZMZ)**. ZMZ opredeljuje obseg in vsebino zaščite v Sloveniji, ki se ugotavlja na individualni podlagi, določa pa minimalne standarde za sprejem prosilcev za mednarodno zaščito, pogoje za pridobitev mednarodne zaščite, postopke za pridobitev mednarodne zaščite ter podrobneje ureja postopkovna jamstva v postopkih za mednarodno zaščito. Zakon ločuje dva statusa mednarodne zaščite, ki se ugotavljata v enotnem postopku, kjer se ugotavljajo pogoji za priznanje mednarodne zaščite (MNZ 2008, 1).

Pravni okvir za zaščito prosilcev za azil v Sloveniji predstavljajo naslednji dokumenti:

- Zakon o mednarodni zaščiti
- Zakon o začasni zaščiti razseljenih oseb
- Zakon o začasnem zatočišču.

Status beguncev v Sloveniji urejajo naslednji pravni dokumenti

- Konvencija o statusu beguncev (Ženevska konvencija)
- Zakon o mednarodni zaščiti
- Uredba o načinih in pogojih za zagotavljanje pravic osebam z mednarodno zaščito (UNHCR 2015d).

4. 5 MEDNARODNA ZAŠČITA AZIL

29. novembra 2007 je v Republiki Sloveniji bil sprejet **Zakon o mednarodni zaščiti**, ki določa temeljna načela, postopek za priznanje in odvzem mednarodne zaščite ter obseg pravic in dolžnosti prosilcev za mednarodno zaščito in oseb, ki so pridobile mednarodno zaščito (ZMZ).

Po 2. Členu Zakona o mednarodni zaščiti v Republiki Sloveniji mednarodna zaščita pomeni status begunca in status subsidiarne zaščite.

Status begunca se prizna državljanu tretje države, ki se zaradi utemeljenega strahu pred preganjanjem, temelječem na rasi, veri, narodni pripadnosti, pripadnosti določeni družbeni skupini ali določenem političnem prepričanju, nahaja izven države, katere državljan je, in ne more ali zaradi takega strahu noče uživati varstva te države, ali osebi brez državljanstva, ki se nahaja izven države, kjer je imela prebivališče, pa se zaradi takšnih dogodkov in zaradi utemeljenega strahu ne more ali noče vrniti v to državo (ZMZ, 2. člen).

Status subsidiarne oblike zaščite pa se prizna državljanu tretje države ali osebi brez državljanstva, ki ne izpolnjuje pogojev za status begunca, če obstaja utemeljen razlog, da bi bil

ob vrnitvi v matično državo ali državo zadnjega stalnega prebivališča, če gre za osebo brez državljanstva, soočen z utemeljenim tveganjem, da utrpi resno škodo, kot jo določa 28. člen tega zakona (ZMZ, 2. člen).

Prošnja za mednarodno zaščito je prošnja, s katero državljan tretje države ali oseba brez državljanstva zaprosi za zaščito po Zakonu o mednarodni zaščiti, pristojni organ, ki o prošnji odloča pa je ministrstvo, pristojno za notranje zadeve, ki vodi postopke po Zakonu o mednarodni zaščiti (ZMZ, 3. člen).

Pravilnik o pravicah prosilcev za mednarodno zaščito določa pravice in dolžnosti prosilcev za mednarodno zaščito,:

- *pravica do prebivanja v Sloveniji,*
- *pravica do spremljanja postopka v jeziku, ki ga prosilec razume,*
- *pravica do informiranja,*
- *pravica do osnovne oskrbe v primeru nastanitve v azilnem domu,*
- *pravica do finančne pomoči v primeru nastanitve na zasebnem naslovu,*
- *pravica do brezplačne pravne pomoči v postopkih na Upravnem in Vrhovnem sodišču,*
- *pravica do nujnega zdravljenja,*
- *pravica do izobraževanja,*
- *pravica do dela in zaposlovanja,*
- *pravica humanitarne pomoči,*
- *žepnina (MNZ 2015a).*

V postopku odločanja o priznanju mednarodne zaščite pred Upravnim in Vrhovnim sodiščem imajo prosilci pravico do brezplačne pravne pomoči, ki jo zagotavljajo svetovalci za begunce, ki jih imenuje minister, pristojen za pravosodje. V primeru, da je prosilcu priznana mednarodna zaščita, pridobi pravico do sodelovanja v integracijskih ukrepih, ki jih izvaja Sektor za nastanitev, oskrbo in integracijo Ministrstva za notranje zadeve, v primeru negativne odločitve pa se tujca v skladu z Zakonom o tujcih preda policiji, Centru za tujce v Postojni, ki izvede postopek vrnitve v izvorno državo (MNZ 2015a).

Kodeks ravnanja uslužbencev Ministrstva za notranje zadeve in vseh ostalih oseb, ki delujejo na področju mednarodne zaščite, do prosilcev za mednarodno zaščito in oseb s priznano mednarodno zaščito, je namen definirati obnašanje vseh oseb, delujočih na področju mednarodne zaščite, tako javnih uslužbencev kot predstavnikov nevladnih organizacij (MNZ 2015a).

4. 5 ČRPAJJE SREDSTEV SLOVENIJE IZ EVROPSKEGA SKLADA ZA BEGUNCE

Leta 2010 so države članice Evropske unije sprejele dogovor o ustanovitvi Evropskega sklada za begunce, ki zagovarja solidarnost na področju azila znotraj Evropske unije, in sicer s podpiranjem držav članic pri njihovih prizadevanjih za izboljšanje položaja beguncev, ki v teh državah živijo. Namen sklada je okrepiti prizadevanja držav članic pri izboljševanju sprejemnih pogojev za begunce, prosilce za azil in osebe s statusom subsidiarne oblike zaščite, izvajanju poštenih in učinkovitih azilnih postopkov ter promoviranju dobrih praks na področju azila, ki omogočajo varovanje pravic oseb, ki potrebujejo mednarodno zaščito, in učinkovito delovanje azilnih sistemov. Vse evropske države, z izjemo Danske, so uporabnice tega sklada, ki prejmejo večino sredstev, deset odstotkov teh sredstev pa je namenjenih za dejavnosti v skupnostih, ki se izvajajo v več državah hkrati. Države prejemnice oblikujejo večletne programe s katerimi predvidijo, kako bodo sredstva porabile, ki so namenjena predvsem vladnim ustanovam ali drugim institucijam, kot so izobraževalne in raziskovalne institucijam, prejemniki so lahko tudi socialni partnerji ter mednarodne in nevladne organizacije (UNHCR 2015i).

Slovenija je sredstva iz Evropskega sklada za begunce pričela črpati maja leta 2004. V okviru ERF1 je Slovenija izpeljala projekte v skupni vrednosti 220.000 evrov, slovenska soudeležba v okviru nacionalnega proračuna je znašala 117.000, v okviru ERF2 pa je realizirala projekte z letnimi programi 2005, 2006 in 2007 (MNZ 2015a).

Z novo finančno perspektivo Sklada za notranjo varnost in sklada za azil, migracije in vključevanje (2014-2020) so prišle tudi številne spremembe instrumentov financiranja na

področju notranjih zadev. Ključni razlogi za to so: konec takratne finančne perspektive z letom 2013, konec »stebrne« strukture EU in s tem vse večji pomen področja notranjih zadev po sprejemu Lizbonske pogodbe, skupen/integriran pristop na področju migracij in varnosti, zahteve sprejetih strateških dokumentov (Strategija EU 2020, Stockholmski program, Strategija notranje varnosti EU in njen akcijski načrt, pomen zunanje dimenzije notranjih zadev, ...) (MNZ 2015b).

Financiranje politik notranjih zadev EU v večletnem finančnem okviru 2014-2020 med drugim poteka preko dveh novih skladov imenovanih Sklad za azil, migracije in vključevanje (AMIF) in Sklad za notranjo varnost (ISF). Nove instrumente financiranja vzpostavljajo 4 temeljne uredbe:

- Horizontalna uredba (uredba o splošnih določbah o Skladu za migracije, azil in vključevanje...)
- Uredba AMIF
- Uredba ISF – področje meje in vizumi
- Uredba ISF – področje policijskega sodelovanja in kriznega upravljanja (MNZ 2015b).

V novi finančni perspektivi je Republika Slovenija na področju notranjih zadev upravičena do skladov v okviru proračunskega naslova 3 – svoboda, varnost in pravica. 3 specifične uredbe namesto dosedanjih vzpostavljajo dva sklada in sicer:

- Sklad za azil, migracije in vključevanje (AMIF) za področja azila, zakonitih in nezakonitih migracij (14.725.477 EUR sredstev za Slovenijo),
- Sklad za notranjo varnost (ISF), ki je razdeljena na področje policijskega sodelovanja, preprečevanja in boja zoper različne oblike kriminala, zaščito kritične infrastrukture in krizno upravljanje (9.882.037 EUR sredstev za Slovenijo) in pa na področje mej in vizumov (30.669.103 EUR sredstev za Slovenijo) (MNZ 2015b).

4. 6 INTEGRACIJA OSEB Z MEDNARODNO ZAŠČITO

Osnova za politiko integracije tujcev v družbo je v državah članicah EU postavljena v okviru skupnih temeljnih načel, ki poudarjajo, da je *vključevanje dinamičen in dvosmeren proces, cilji politike vključevanja pa temeljijo na načelih in vrednotah enakopravnosti, svobode in vzajemnega sodelovanja*. Programi vključevanja za državljane tretjih državah v državah EU, pridobivajo čedalje večji pomen (MNZ 2015c).

Za uspešno vključevanje priseljencev v družbo države gostiteljice je pomembno medsebojno prilagajanje, ki je odgovornost priseljencev in tudi družbe same, ki jih mora spodbujati in jim tako olajšati vključevanje (MNZ 2015c).

Slovenija je razvila učinkovit sistem integracije beguncev, ki temelji na individualnem pristopu k integraciji beguncev, svetovalcih za integracijo ter osebnem integracijskem načrtu. Govorimo lahko tudi o dvosmernem procesu integracije, v katerem ima država dolžnost izvajati integracijske ukrepe in upravičenci dolžnost sodelovati v tem procesu. Udeleženi v procesu integracije so uspešni takrat, ko je oseba zmožna živeti neodvisno in kvalitetno življenje (MNZ 2015b, 5).

Temelji za slovensko integracijsko politiko so bili postavljeni leta 1999 s sprejeto Resolucijo o imigracijski politiki Republike Slovenije, v kateri je integracijska politika opredeljena kot eden od treh elementov imigracijske politike in »se nanaša na ukrepe države in družbe, ki zagotavljajo ugodne pogoje za kakovost življenja priseljenih, spodbujajo integracijo in omogočajo, da priseljenci postanejo odgovorni udeleženci družbenega razvoja Slovenije.«, in ki upošteva kulturno pluralnost slovenske družbe in cilje integracijske politike gradi na načelih enakopravnosti, svobode in vzajemnega sodelovanja. (Bešter 2002, 13).

Sistematičen pristop k integraciji beguncev v Sloveniji se je začel leta 2003, ko je bila integracija beguncev in tujcev delovno področje Urada za priseljevanje in begunce, ki je leta 2004 postal organizacijska enota Ministrstva za notranje zadeve. Leta 2003 je Urad za priseljevanje in begunce izvedel javni razpis za sofinanciranje programov pomoči pri integraciji tujcev in beguncev v Sloveniji, na katerega je bilo prijavljenih 24 programov. Izbrani izvajalci programov

pomoči pri svetovanju pri iskanju zaposlitve so največ pozornosti namenili aktivnemu iskanju zaposlitve, v okviru katerega so udeležence seznanjali z možnostjo zaposlitve v regiji in pomagali pri usklajevanju svojih želja z realnimi možnostmi zaposlovanja, ki jih ponuja trg dela. Ostali programi so se nanašali na izobraževanje, ozaveščanje javnosti glede potrebe po integraciji tujcev in beguncev, psihosocialno pomoč tujcem in beguncem ter pomoč posebej ranljivim skupinam, katerim je bilo potrebno zagotavljanje dodatne pomoči pri integraciji in pa pomoč pri učenju slovenskega jezika (MNZ 2015b, 5).

Za uspešno vključevanje priseljencev je pomembno, da se jim omogoči pridobitev osnovnega znanja jezika, zgodovine in institucij države ter informiranje o pravicah in dolžnostih, delu in življenju v Sloveniji, kar je tudi namen programov vodenih s strani MNZ. Program Začetna integracija priseljencev in brezplačno prvo opravljanje izpita iz slovenskega jezika na osnovni ravni učenja slovenskega jezika, vključuje vsebine seznanjanja s slovensko zgodovino, kulturo in ustavno ureditvijo (MNZ 2015c).

Vlada Republike Slovenije je 30. junija 2008 sprejela **Uredbo o integraciji tujcev**, ki določa načine in pogoje za vključitev tujcev, ki imajo v Republiki Sloveniji dovoljenje za prebivanje, v kulturno, gospodarsko in družbeno življenje Slovenije (Uredba o integraciji tujcev).

Po 2. členu Uredbe o integraciji tujcev, so tujci upravičeni do programov, ki zagotavljajo hitrejše vključevanje v kulturno, gospodarsko in družbeno življenje Slovenije in sicer do:

- učenja slovenskega jezika in seznanjanja s slovensko zgodovino, kulturo in ustavno ureditvijo,
- vključevanja v izobraževalni sistem za pridobitev javnoveljavne izobrazbe in v postopke pridobivanja certifikatov o nacionalni poklicni kvalifikaciji v skladu s predpisi, ki urejajo nacionalne poklicne kvalifikacije,
- spodbujanja medsebojnega poznavanja in razumevanja s slovenskimi državljani,
- informiranja v zvezi z njihovim vključevanjem v slovensko družbo, zlasti glede njihovih pravic in dolžnosti, možnosti zaposlitve, izobraževanja in osebnega razvoja (Uredba o integraciji tujcev, 2. člen).

Brezplačni program Začetna integracija priseljencev se izvaja v obliki 180, 120 in 60 urnega tečaja, če pa so državljani tretjih držav do tega programa upravičeni, pa je odvisno od časa bivanja v Sloveniji in katere vrste dovoljenja za prebivanje imajo izdano in sicer, do brezplačne udeležbe v programu so upravičeni državljani tretjih držav, ki:

- v Sloveniji prebivajo na podlagi dovoljenja za stalno prebivanje, in njihovi družinski člani, če imajo v Sloveniji izdano dovoljenje za prebivanje z razlogom združitve družine,
- imajo v Sloveniji izdano dovoljenje za začasno prebivanje, pri čemer je veljavnost tega dovoljenja in veljavnost prejšnjih dovoljenj za začasno prebivanje neprekinjeno vsaj 24 mesecev, in njihovi družinski člani, če imajo v Sloveniji izdano dovoljenje za prebivanje z razlogom združitve družine. V 24 mesečno veljavnost dovoljenja se šteje tudi čas prebivanja na podlagi potrdila o vloženi prošnji za podaljšanje ali izdajo nadaljnjega dovoljenja za začasno prebivanje,
- so družinski člani slovenskega državljana ali državljana Evropskega gospodarskega prostora in v Sloveniji prebivajo na podlagi dovoljenja za prebivanja družinskega člana,
- v Sloveniji prebivajo na podlagi dovoljenja za začasno prebivanje, izdanega z veljavnostjo najmanj enega leta, pri čemer v ta enoletni rok všteje tudi čas od vložitve prošnje za izdajo tega dovoljenja (MNZ 2015c).

Organizacije in društva, ki v Sloveniji sodelujejo pri vključevanju državljanov tretjih držav so: Slovenska filantropija, Društvo za razvijanje prostovoljnega dela Novo Mesto, Organizacija bošnjaške skupnosti v Sloveniji, Društvo slovenskega – tajvanskega prijateljstva, Društvo Nigerijcev v Sloveniji, Društvo Odnos, Zavod Vesela dRučina, Inštitut za afriške študije (Informacije za tujce 2015).

Osebe s priznano mednarodno zaščito v Sloveniji, so skladno z Zakonom o mednarodni zaščiti in Uredbo o načinih in pogojih za zagotavljanje pravic osebam z mednarodno zaščito, upravičene do:

- prebivanja v RS ,
- enkratne denarne pomoči,
- nastanitve v nastanitvenih zmogljivostih ministrstva,

- denarnega nadomestila za zasebno nastanitev,
- pomoči pri integraciji,
- pridobitve informacij o pravicah in dolžnostih in
- izobraževanja in usposabljanja (MNZ 2015č).

Na področju pravic iz naslova zdravstvenega ter socialnega varstva in izobraževanja so osebe z mednarodno zaščito izenačene s slovenskimi državljani, saj imajo prav tako prost dostop na trg dela, osebe s subsidiarno zaščito pa morajo pridobiti osebno delovno dovoljenje, ki se jim izda za čas trajanja subsidiarne zaščite (prav tam).

Osebe z mednarodno zaščito so z dnem dokončne odločbe o priznanju statusa upravičene tudi do enkratne denarne pomoči v višini osnovnega zneska minimalnega dohodka, ki služi kot začetna finančna pomoč pri preselitvi v zasebno nastanitev oziroma nastanitveno zmogljivost ministrstva (prav tam).

MNZ je vzpostavilo dve integracijski hiši, v Ljubljani in Mariboru, kjer so osebe z mednarodno zaščito lahko nastanjene za obdobje enega leta. Obdobje bivanja se lahko podaljša (najdlje za 6 mesecev), vendar le zaradi utemeljenih razlogov, ki jih ugotavlja komisija, ki je imenovana za ta namen (prav tam).

V najkrajšem možnem času po priznanju statusa, je osebam z mednarodno zaščito potrebno zagotoviti udeležbo na tečaju slovenskega jezika in na tečaju spoznavanja slovenske zgodovine, kulture in ustavne ureditve. V prvih treh letih po pridobitvi statusa pomoč pri vključevanju v okolje temelji na osebni integracijskem načrtu, v okviru katerega svetovalci za begunce spremljajo njihov individualni napredek, jih informirajo in jim nudijo pomoč pri lažjem vključevanju v slovensko družbo in prostor (prav tam).

MMZ pri nujenju pomoči pri vključevanju in osveščanju širše javnosti o begunski problematiki sodeluje s številnimi nevladnimi organizacijami. Sredstva za izvajanje programov vključevanja, MNZ črpa iz Evropskega sklada za begunce (prav tam).

4. 7 STATISTIKA O BEGUNCIH V SLOVENIJI

4. 7. 1 Ilegalne migracije na območju Slovenije v obdobju od 1. januarja 2014 do 31. decembra 2014

Policisti so na območju Slovenije v času od 1. januarja 2014 do 31. decembra 2014 obravnavali 768 ilegalnih prehodov državne meje, kar je za 15 odstotkov manj kot leto prej. Najpogosteje so bili obravnavani državljani Albanije, Sirije, Kosova in Afganistana, sledijo jim Eritreja, Pakistan, BIH, Hrvaška in drugi (Slovenska policija 2015, 1).

V notranjosti države oziroma pri izstopu na zunanji meji so policisti ugotovili 1.082 kršitev, ko so tujci na notranjih mejah v Slovenijo vstopili brez ustreznih potnih listin ali brez potrebnih dovoljenj. Zaradi neizpolnjevanja pogojev za vstop v Slovenijo oziroma druge države članice Evropske unije, pa so na mejnih prehodih v skladu z določbami Zakonika o schengenskih mejah zavrnilo 4.564 državljanov tretjih držav, od tega večino na kopenski meji s Hrvaško. Zaradi nedovoljenega prebivanja na območju Slovenije ali drugih držav članic Evropske unije so policisti obravnavali skupaj 3.064 tujcev, kar je 8 odstotkov manj kot leto prej (Slovenska policija 2015, 2).

V okviru izvajanja meddržavnih sporazumov o sprejemanju oziroma vračanju oseb so slovenski policisti tujim varnostnim organom vrnilo 653 tujcev, od tega največ na meji s Hrvaško in sicer je bilo največ državljanov Albanije, Sirije in Eritreje, s strani tujih varnostnih organov pa je bilo v Slovenijo vrnjenih 213 oseb, med njimi 35 slovenskih državljanov (Slovenska policija 2015, 3).

Pri nedovoljenem prebivanju gre v največji meri še vedno predvsem za prekoračitve dovoljenega časa prebivanja, kar je značilno za balkanske države (Slovenska policija 2015, 3).

4. 7. 2 Statistika vloženih prošelj za mednarodno zaščito in sprejetih prošelj v Sloveniji za leto 2014

V letu 2014 je bilo v Sloveniji vloženih 385 prošelj za mednarodno zaščito, od tega je bilo 7 ponovnih prošelj, 23 pa jih je bilo vrnjenih v ponovni postopek, vsega skupaj pa je bilo rešenih 360 prošelj (MNZ 2015d, 23).

Tabela 4. 1 : Število prosilcev za mednarodno zaščito v letu 2014 v Sloveniji glede na državo izvora

Država	Število prosilcev po državah
Sirija	91
Afganistan	76
Pakistan	23
Kosovo	20
Iran, Somalija	18
Nigerija, Ukrajina	16
Irak	12
Turčija, BIH	9
Srbija, Kuba, Alžirija	8
Egipt	7
Bangladeš, Rusija	6
Maroko	5

Vir: MNZ (2015d, 23).

V letu 2014 je bilo 44 osebam priznan status mednarodne zaščite, od tega je bil 32 osebam priznan status begunca, 12 osebam pa status subsidiarne zaščite.

Tabela 4. 2: Število oseb s priznano mednarodno zaščito v letu 2014 v Sloveniji glede na državo izvora

Država izvora	Število
Somalija	18
Sirija	11
Iran	7
Palestina	1
Nigerija	1
Jemen	2
Srbija	1

Sudan	1
Zimbabve	1
Neznano	1
Skupaj	44

Vir: MNZ (2015d, 26).

Od leta 1995 do 2014 je bila mednarodna zaščita v Republiki Sloveniji priznana 348 osebam.

V azilnem domu je bilo v letu 2014 na novo nastanjenih 385 prosilcev za mednarodno zaščito, število bivalni dni v azilnem domu pa se od leta 2010 zmanjšuje in sicer v letu 2014 je 35.76% manj bivalni dni kot v letu 2013 in 49.04% manj kot v letu 2012 (MNZ 2015d, 27).

5 PROBLEMATIKA BEGUNCEV V SLOVENIJI

5.1 ANALIZA POROČILA BITI BEGUNEC

Poročilo Biti begunec, je poročilo ocenjevanja z udeležbo Regionalnega predstavništva in podaja pregled na razmerami, v katerih živijo prosilci za azil, begunci in osebe s subsidiarno obliko zaščite v srednjeevropski regiji, ki so te razmere opisali sami UNHCR-u in drugim članom raziskovalnih skupin (UNHCR 2011, 7).

Namen tega poročila je vključiti pripovedi in izkušnje žensk, moških, fantov in deklet različnih etičnih skupin v načrtovanje in zagovorniške dejavnosti agencije in pa prepoznati potrebe ljudi, odkriti vrzeli ter izmenjati dobre prakse. Poročilo vsebuje poglavja, ki se navezujejo na posamezne države in vključujejo povzetke ključnih izboljšav, ki so bile že izvedene, kar je dokaz, da si vlade prizadevajo izboljšati način izpolnjevanja svojih obveznosti, ki se nanašajo na zagotavljanje mednarodne zaščite ljudem, ki bežijo pred nasiljem in preganjanjem in pa tudi dokaz o učinkovitosti metode ocenjevanja z udeležbo (UNHCR 2011, 7).

Leta 2010 je bilo v nekaterih državah moč opaziti, da imajo prosilci za azil in begunci več informacij o azilnih postopkih in o dostopanju do zdravstvenih in drugih storitev. Vse več je organiziranih dejavnosti za otroke, kulturni dogodki organizirani s strani vladnih in nevladnih

organizacij za boljše razumevanje sprejemne skupnosti in novih članov. V nekaterih državah se po novem lahko osebe, ki jim je bila podeljena subsidiarna oblika zaščite, vključijo v integracijske programe ali bivajo v nastanitvenih centrih, ki so bili prej namenjeni le nastanitvi beguncev (UNHCR 2011, 7).

Vseeno pa, po pripovedi beguncev in prosilcev za azil, resne težave še vedno obstajajo in sicer v večini držav največ težav povzroča iskanje nastanitve in zaposlitve. Zaradi tega večini grozi brezdomstvo, zaradi česar bi bilo potrebno oblikovati sistematične in dobro koordinirane programe, ki bi pospeševali integracijo ter temeljili na različnih sodelovanjih med vladnimi organizacijami in civilno družbo, vključujoč verske skupnosti, podjetja in lokalne organizacije. Osebe, ki jim je bila podeljena subsidiarna oblika zaščite, še vedno živijo v negotovosti zaradi krajše veljavnosti njihovih dovoljenj za prebivanje in zaradi omejenega dostopa do storitev, hkrati pa statistike kažejo, da države v regiji osebam, ki iščejo mednarodno zaščito vse pogosteje podelijo status subsidiarne oblike zaščite kot pa status begunca, kar pa je glavni razlog za nujno izboljšanje razmer za to skupino ljudi v regiji, ki postaja vse številčnejša (UNHCR 2011, 7).

Izboljšave in obstoječi problemi ugotovljeni v Sloveniji leta 2010

Glede na razgovore z begunci v Sloveniji, je iz poročila razvidno, da jih je večina zadovoljna z življenjskimi pogoji in priložnostmi za izobraževanje in usposabljanje v Sloveniji, vendar pa se vseeno ne počutijo dobrodošle. Zaskrbljujoči so predvsem dolgi azilni postopki, saj se prošnje za azil pogosto rešujejo več kot dve leti, ter razširjena praksa pridržanja prosilcev za azil (UNHCR 2011, 62).

Vprašanja intervjujev so se v Sloveniji osredotočala na sprejemne pogoje in proces lokalne integracije, vključno z dostopom do izobraževanja, zdravstvene oskrbe, socialnih storitev in zaposlitve. Intervjuji so bili izvedeni v naslednjih krajih: v Azilnem domu v Ljubljani, v Centru za tujce v Postojni, v Integracijski hiši v Mariboru, v prostorih Slovenske filantropije v Ljubljani, v zasebnih prebivališčih begunskih družin v Kamniku, na Kozini in v Mengšu (UNHCR 2011, 62).

Med izvajanjem ocenjevanja z udeležbo se je večnamenska delovna skupina osredotočila predvsem na izzive na področju integracije v Sloveniji.

Številni begunci niso zadovoljni z azilnim postopkom, saj kljub morebitnemu dobremu izidu, traja predolgo. Kljub relativno nizkemu številu novih prošelj vloženih v Sloveniji do leta 2010, se zdi da slovenske oblasti ne sprejmejo dokončnih odločitev v zakonsko določenem roku šestih mesecev. Dolgotrajen postopek, tudi dve leti ali več, negativno vpliva na duševno in telesno zdravje prosilcev za azil. Dolgotrajen azilni postopek in pomanjkljive informacije med postopkom negativno vpliva na proces integracije (UNHCR 2011, 64).

Prosilci za azil so opozorili tudi na pomanjkljive storitve tolmačenja, saj je zelo razširjena praksa povzemanja izjave prosilca, kar pa lahko privede do nesporazumov, ki vplivajo na končne odločbe. Pomanjkljivo tolmačenje pa je bilo prisotno tudi zaradi neupoštevanja vidika spola in sicer, zaradi bolečih izkušenj žensk s spolnim nasiljem ali nasilja pogojenim s spolom, bi tolmačenje morale opravljati ženske, azilne primere žensk pa reševati uradnice, kadar je le-to mogoče (UNHCR 2011, 64).

Prebivalci azilnega doma niso zadovoljni z zdravstveno oskrbo. Čeprav je medicinska sestra nenehno prisotna in pomaga pri reševanju manjših težav pa je problem v tem, ker zdravnik ni vedno na voljo, takrat kadar so bolni. Izpostavljen je tudi težaven dostop do specialističnega zdravljenja, le tega mora odobriti stalni odbor (vodstvo azilnega doma, medicinska sestra, predstavniki Ministrstva za zdravje in nevladnih organizacij). V sprejemnem centru pa tudi ni na voljo psihoterapevtskega zdravljenja, kljub temu da prosilci trpijo za depresijo in stresom. Pohvaljene so športne dejavnosti v azilnem domu. Moteč pa je hišni red, po katerem je prosilec za azil prepovedan izhod po 11. uri zvečer (UNHCR 2011, 65).

Sklep izvršnega odbora UNHCR in vlade, da se prosilci za azil lahko pridržijo le v skrajnem primeru in za čim krajši čas, se v Sloveniji ne upošteva. Prosilci za azil ostajajo v pridržanju zaradi upravnih razlogov, medtem ko oblasti odločajo o tem, katera evropska država bo reševala njihovo prošnjo za azil. V skladu z Dublinsko uredbo države EU vračajo prosilce za azil v druge države EU, v katerih so že zaprosili za azil, zato Slovenija, ko želi preprečiti pobeg prosilcev za azil, pridržanih na podlagi te uredbe, med tem časom pridržijo, kar pa lahko traja tudi več tednov ali celo mesecev (UNHCR 2011, 66).

Pridržani prosilci za azil, ki so bili pridržani v Centru za tujce v Postojni, so imeli na voljo več storitev, ki so lajšale življenje v težkih razmerah. Pozitivne ugotovitve so bile naslednje: poseben prostor za molitev, majhna knjižnica, psihosocialno svetovanje, pomoč medicinske sestre, zagotovljene jasne informacije o pravicah in dolžnostih (UNHCR 2011, 66).

V centru pa ni bilo na voljo storitev tolmačenja v vsej jezikih, v katerih so se sporazumevali pridržani tujci. Zaskrbljujoče je bilo tudi to, da moškim ni bilo dovoljeno svobodno gibanje znotraj ustanove in da niso smeli nositi svojih oblačil, zaradi česar so se počutili kot kriminalci (UNHCR 2011, 66).

Večina beguncev je pohvalila življenjske razmere v Sloveniji in dejstvo, da lahko v tej evropski državi ohranjajo in negujejo svojo kulturo, tradicije in versko izročilo, predvsem pa se počutijo varne. Po drugi strani pa se številni begunci ne počutijo dobrodošle. Izpostavljeno je predvsem nekorektno vedenje policistov, ki so pristopili, da bi med drugim preverili njihove osebne dokumente in dovoljenje za prebivanje, kar je begunce prestrašilo in jim vzbudilo občutek tesnobe (UNHCR 2011, 63).

Problem na katerega so begunci opozorili je problem nastanitve. Beguncem in drugim osebam, ki jim je podeljen status mednarodne zaščite, v Sloveniji ni na voljo socialnih ali neprofitnih stanovanj, zato so nekateri begunci obvestili UNHCR, da jim Ministrstvo za notranje zadeve ni pomagalo pri iskanju nastanitve. Vseeno pa je osebam, ki najdejo primerno stanovanje zagotovljena pomoč pri plačevanju stanarine oziroma jim je bila s strani Ministrstva za notranje zadeve in posamezni občin podeljena subvencija za najem stanovanja. Deležni so bili tudi finančne podpore, otroškega dodatka (UNHCR 2011, 63).

Begunci v Sloveniji si najbolj želijo dobiti zaposlitev. Pravica do dela jim je zagotovljena s pridobitvijo pravnega statusa, medtem ko prosilcem za azil v prvih devetih mesecih postopka (medtem ko čakajo na njegov izid) ni dovoljeno delati, tako tudi tistim, ki so zoper odločitev vložili pritožbo. Ta omejitev jim, poleg finančnih težav, onemogoča tudi nadaljevanje delovne rutine in jim odvzema priložnost za razvoj poklicnih veščin, učenja jezika in navezovanje novih stikov, kar pa bi jim veliko pomagalo pri integraciji (UNHCR 2011, 63).

Begunci v Sloveniji niso upravičeni do denarnega nadomestila za brezposelnost, saj pred tem niso bili zaposleni, zaradi česar so mnogi begunci razočarani. Nekateri so se pritoževali, da

nimajo dovolj informacij o tem kako poiskati delo. Večina jih dvomi o tem, da bodo sploh našli stalno zaposlitev, čeprav imajo pravico do dela (UNHCR 2011, 63).

Slovenske oblasti in nevladne organizacije za vsakega posameznika pripravijo osebni integracijski načrt, saj so mnenja, da je beguncem za uspešno vključenost v družbo potrebno več kot le prebivališče in nekaj znanja slovenskega jezika (UNHCR 2011, 63).

Učenje slovenskega jezika je ključnega pomena za integracijo beguncev. Izkušnje beguncev kažejo, da se je jezika mogoče naučiti in velika večina jih tudi obiskuje tečaj slovenskega jezika, medtem ko so nekateri izgubili motivacijo za učenje zaradi dolgotrajnosti azilnega postopka. Tisti, ki so bili prepričani, da je njihovo sporazumevanje v slovenskem jeziku vsakodnevne situacije izboljšale, so se s težavami srečali pri dostopu do visokošolskega izobraževanja. Tečaji slovenskega jezika so na voljo v azilnem domu, kjer večina prosilcev za azil živi, kar omogoča dobre temelje za integracijo (UNHCR 2011, 63).

Izboljšave za prosilce za azil in begunce v Sloveniji leta 2010:

- obdobje čakanja prosilcev za azil na vstop na trg dela se je skrajšalo iz dvanajstih na devet mesecev, kar je bila ena izmed sprememb slovenskega Zakona o mednarodni zaščiti, ki je v skladu s pripombami, ki jih je UNHCR podal Ministrstvu za notranje zadeve,
- uvedba žepnin za prosilce za azil, namenjenih pokritju manjših osebnih stroškov,
- odprta izmenjava stališč med UNHCR, slovenskimi oblastmi in nevladnimi organizacijami v procesu AGDM je z leti prispevala k izboljšanju sprejemnih pogojev v Sloveniji (socialni delavci so bolj pozorni do potreb najranljivejših skupin – otrok, mladoletnikov brez spremstva in samskih žensk) (UNHCR 2011, 66).

5. 2 VEČLETNI PROGRAM 2007-2013 EVROPSKEGA SKLADA ZA BEGUNCE V SLOVENIJI

V Večletnem programu 2007-2013 je Ministrstvo za notranje zadeve predstavilo ukrepe, ki naj bi jih v predvidenem obdobju sprejelo na področju mednarodne zaščite.

V azilnem domu so ustanovili Domske skupnosti azilnega doma, katere namen je nuditi kvalitetnejšo pomoč pri organizaciji življenja prosilcev za azil, ki v azilnem domu. Ureja Navodilo o delovanju domske skupnosti Azilnega doma, sestavljajo pa jo prosilci za mednarodno zaščito kot predstavniki oddelčnih skupnosti ali predstavniki različnih nacionalnih in verskih interesov ter predstavniki vodstva Azilnega doma. Na sestankih obravnavajo predvsem vprašanja in pobude prosilcev za mednarodno zaščito, ki se nanašajo na bivanje v azilnem domu in dajejo predloge za izboljšanje kakovosti bivanja ter počutja prosilcev za mednarodno zaščito (MNZ 2007, 8).

Ministrstvo za notranje zadeve si tudi prizadeva reševati problematiko nasilja po spolu in zaradi spola, zaradi česar so pripravili standardne operativne postopke, ki so bili tudi podpisani s strani UNHCR, nevladnih organizacij in vladnega sektorja (MNZ 2007, 8).

Ministrstvo za notranje zadeve nadaljuje tudi tesno sodelovanje z nevladnimi organizacijami, ki delujejo na področju azila in človekovih pravic ter integracije beguncev. S sedmimi slovenskimi nevladnimi organizacijami (Pravno-informacijski center, Slovenska filantropija, Jezuitska služba za begunce, Društvo mozaik, Društvo Ključ, Društvo Matafir in z Mirovnim inštitutom) in pa tudi z nekaterimi mednarodnimi organizacijami, kot so Mednarodna organizacija za migracije (IOM), so sklenili sporazum o sodelovanju. Poleg nadaljevanja praks iz preteklih let, je bila posebna pozornost namenjena programu Pravna pomoč za vse prosilce za mednarodno zaščito in program Ranljivi – vendar ne sami. V sodelovanju še vedno uspešno poteka projekt Project Against human Trafficking and Sex and gender based violence (PATS), namenjen potencialnim žrtvam trgovine z ljudmi, s pomočjo katerega mladoletnike brez spremstva informirajo o trgovini z ljudmi, spolnemu nasilju in bolezni AIDS (MNZ 2007, 8).

V Večletnem programu je Slovenija izpostavila dejstvo, da je število prošelj za mednarodno zaščito v takratnem obdobju upadalo in so nastanitvene zmogljivosti zadoščale, zato je MNZ več vlagalo v človeške vire v smislu dodatnega usposabljanja tistih zaposlenih, ki neposredno delajo s prosilci za mednarodno zaščito, kar vpliva na lažje prilagajanje prosilcev za mednarodno zaščito na novo okolje (MNZ 2007, 9).

Za uspešnejši sistem integracije oseb z mednarodno zaščito, je potrebno zagotoviti učinkovite ukrepe, ki bodo pripomogli k učinkovitejši integraciji oseb in sicer potrebni so učinkoviti

programi spodbujanja sodelovanja in medkulturnega dialoga, ozaveščanja o kulturni raznolikosti in ozaveščanja javnosti o begunski problematiki (MNZ 2007, 10).

V skladu z zgoraj navedenimi potrebami in iz njih izhajajočih ciljev, ki jih je Slovenija poskušala realizirati v obdobju od leta 2007 do leta 2013, je odgovorni organ je v sodelovanju z nevladnimi in drugimi nepridobitnimi organizacijami, pripravil in izvedel različne programe, ki bi:

- zagotovili enotne standarde sprejema, nastanitve in oskrbe prosilcev za mednarodno zaščito ter usposobiti prosilce za mednarodno zaščito na življenje v novem okolju,
- omogočili boljše komunikacijske sposobnosti in zagotavljanje dodatnih znanj prosilcem za mednarodno zaščito v času bivanja v Azilnem domu in s tem lažja integracija v družbo države gostiteljice,
- identificirali ranljive skupine čim prej in jim nudili primerno oskrbo in nastanitev,
- omogočili lažjo komunikacijo v vsakdanjem življenju, spoznavanje kulturnih navad in vrednot države gostiteljice in lažje uveljavljanje pravic. Z znanjem slovenskega jezika se bodo prosilci lažje aktivno vključili v slovensko družbo,
- omogočili prosilcem, da so še pred začetkom postopka, tako kot ves čas med samim postopkom informirani o svojih pravicah in dolžnostih ter potekom samega postopka pridobitve mednarodne zaščite,
- zagotovili tolmačenja, ne samo zgolj za postopek pridobitve mednarodne zaščite, temveč tudi za vsakodnevno komuniciranje med prosilci in zaposlenimi, kot tudi pri reševanju ostalih težav, s katerimi se srečujejo prosilci, npr. pri obisku zdravnika, knjižnice, ...,
- omogočili prosilcem brezplačno pravno pomoč s ciljem, da se pravilnost odločitve izdane v njegovem postopku presoja tudi na neodvisnih sodiščih ter mu je kot prava neuki stranki zagotovljeno pravno svetovanje,
- omogočili učinkovitejšo integracijo oseb, ki so pridobile mednarodno zaščito, v kulturno, gospodarsko in družbeno življenje v Republiki Sloveniji s posebnim poudarkom na ukrepih zaposlovanja in nastanitve beguncev,
- namenjeni spodbujanju vzajemnega sodelovanja in medkulturnemu dialogu, ozaveščanju o kulturni raznolikosti in ozaveščanju javnosti o begunski problematiki,
- zagotovili (v sodelovanju z drugimi državami članicami EU) primerno pripravo, strategijo, obravnavo, sprejem in integracijo na področju trajnih preselitev (MNZ 2007, 10-11).

5.3 ANALIZA POROČILA Z DELOVNEGA PODROČJA MIGRACIJ, MEDNARODNE ZAŠČITE IN VKLJUČEVANJA ZA LETO 2014

Poročilo z delovnega področja migracij, mednarodne zaščite in vključevanja za leto 2014 Direktorata za upravne notranje zadeve, migracije in naturalizacijo, Urada za migracije je rezultat spremljanja stanja na področju migracij, mednarodne zaščite in vključevanja oseb s priznano mednarodno zaščito in tujcev, ugotavljanja gibanja in pojavov ter sprejemanja ukrepov, nadzorovanja izvajanja zakonov in drugih predpisov na področju migracij, mednarodne zaščite in pomoči pri vključevanju v slovensko družbo (MNZ 2015d, 5).

V okviru aktivnostih na področju priprave in implementacije zakonodaje so bile v letu 2014 izvedene naslednje spremembe in dopolnitve usmerjene v olajšanje možnosti za pridobitev dovoljenja za prebivanje za nekatere kategorije:

- določenim kategorijam tujcev, ki že zakonito prebivajo v državi, omogoča, da prvo dovoljenje za prebivanje pridobijo v državi,
- enaka možnost pridobitve prvega dovoljenja za začasno prebivanje je določena tudi za raziskovalce, študente, tujca, ki zaprosi za izdajo prve modre karte EU in tujca, ki je slovenskega rodu, pod pogojem, da tujec že zakonito prebiva v Republiki Sloveniji,
- olajšuje pridobitev prvega dovoljenja za prebivanje, saj tujcu, ki spada v navedene kategorije, in ki je že zakonito vstopil v Slovenijo na podlagi enega izmed veljavnih pravnih naslovov, ni potrebno zapuščati države, za dovoljenje zaprositi zunaj države in zunaj države čakati na vročitev prvega enotnega dovoljenja (MNZ 2015d, 7).

Integracija oseb z mednarodno zaščito v slovensko družbo

Konec leta 2014 je bilo v triletnem integracijskem načrtu 114 oseb, osebni integracijski načrt pa je bil v letu 2014 pripravljen za 25 oseb. V integracijski hiši v Ljubljani in Mariboru so bile na novo nastanjene po tri osebe, denarno nadomestilo za zasebno nastanitev pa je prejelo 91 oseb. Enkratno denarno pomoč je prejelo 45 oseb (MNZ 2015d, 31–32).

Osebam z mednarodno zaščito, ki se šolajo in so prejemniki denarne socialne pomoči, je ministrstvo za notranje zadeve krilo še stroške v zvezi z izvajanjem izobraževanja.

V obvezno zdravstveno zavarovanje preko ministrstva je bilo vključenih 199 oseb z mednarodno zaščito, od tega jih je bilo na novo vključenih 45, 18 oseb je zaposlenih (MNZ 2015d, 32).

Vključevanje državljanov tretjih držav

V letu 2014 je bilo izdanih 1.868 potrdil o izpolnjevanju pogojev za udeležbo v enoletnem programu in 796 potrdil o izpolnjevanju pogojev za opravljanje prvega brezplačnega preizkusa znanja iz slovenskega jezika na osnovni ravni. Tujci so imeli tudi možnost udeležbe v enotnem programu Začetna integracija priseljencev, ki vsebuje učenje slovenskega jezika, seznanjanje s slovensko zgodovino, kulturo in ustavo, razpisan v 32 krajih, udeležba pa je bila prisotna v 22 krajih (MNZ 2015d, 32–33).

Črpanje evropskih sredstev

V letu 2014 so s pomočjo Evropskega sklada za begunce sredstev izvedeni naslednji projekti:

- sklenjenih je bilo 28 pogodb, preko katerih je bilo zagotovljeno tolmačenje in prevajanje iz 19 tujih jezikov,
- izvedena nujna adaptacija Azilnega doma
- izvedena adaptacija Integracijske hiše v Ljubljani,
- zagotovljena brezplačna pravna pomoč na 2. in 3. Stopnji,
- kriti stroški usposabljanja javnih uslužbencev, strokovnjakov v azilnih postopkih,
- kriti stroški vzpostavitve in vzdrževanja Registra sodne prakse (MNZ 2015d, 38).

Na področju integracije oseb z mednarodno zaščito pa s pomočjo sredstev Evropskega sklada za begunce bili sofinancirani naslednji programi:

- pomoč pri zasebni nastanitvi,
- stroški obveznega izobraževanja,
- izvedba adaptacije Integracijske hiše v Ljubljani (MNZ 2015d, 39).

Še vedno pa se izvaja celostni program Pomoč pri integraciji, kjer se znotraj enega programa osebam z mednarodno zaščito zagotavlja pomoč pri urejanju življenjskih situacij, učna pomoč in pomoč pri socialnem vključevanju ranljivih skupin. Cilj programa je povečati preglede nad potrebami oseb z mednarodno zaščito in čim hitrejši odziv na potrebe, z namenom olajšati njihovo vključevanje v družbo (MNZ 2015d, 39).

5. 4 PROBLEMI BEGUNCEV V SLOVENIJI

Problemi s katerimi se begunci srečujejo v Sloveniji se izpostavljajo predvsem naslednji:

- problemi nastanitve
- problemi pri izobraževanju
- brezposelnost
- kazenski pregon prosilcev za azil
- praksa pridržanja prosilcev za azil
- otežena integracija.

Leta 2014 je Mirovni inštitut podal izjavo na dan beguncev in tako z drugimi nevladnimi organizacijami opozoril na še vedno obstoječe probleme s katerimi se begunci srečujejo v Sloveniji.

Nastanitev si begunci, po določenem obdobju ko pridobijo status begunca, morajo poiskati sami. Prijavljeno stalno prebivališče pa potrebujejo, da lahko zaprosijo za denarno socialno pomoč in za koriščenje ostalih pravic, ki jim pripadajo. Iskanje nastanitve, pa je lahko dolgotrajen proces, saj se pri tem srečujejo z visokimi najemninami in diskriminatornim pristopom najemodajalcev in okolice (Predor 2007, 16). Begunci še vedno nimajo dostopa do neprofitnih stanovanj, kar ima negativen vpliv na uresničevanje pravice do primerne stanovanja (Mirovni inštitut 2014).

Področje zaščite in skrbi za **otroke migrante, otroke brez spremstva**, je v Slovenji pomanjkljivo urejeno, še posebej glede nastanitve, skrbništva in programov, prilagojenih njihovim potrebam. Nastanitev otrok je v integracijski hiši brez zagotovljenega ustreznega varstva in vzgoje (Mirovni inštitut 2014).

Begunci v večini primerov nimajo dokazil o **izobrazbi**, nekateri so tudi nepismeni ali imajo dokončanih le nekaj razredov osnovne šole, zaradi česar je nadaljnje šolanje zelo oteženo (Štrukelj 2015). Izobrazba predstavlja problem, tako univerzitetno izobraženim kot tudi tistim ki javno priznane izobrazbe nimajo, saj se brez ustreznih spričeval in diplom, domneva da nimajo nobenih znanj, tisti ki pa imajo vsa potrebna spričevala in potrdila, pa se srečujejo s kompliciranim in dolgotrajnim procesom preverjanja in potrjevanja izobraževanja (Predor 2007, 16).

Razlogi za težave v **zaposlitvi**, so poleg splošne krize in pomanjkanja delovnih mest, je neznanje oziroma slabo znanje slovenskega jezika, nepoznavanje trga delovne sile, pričakovanja o višini plače, pomanjkanje ustreznih dokazil o izobrazbi, ipd. (Štrukelj, 2015). Zaposlitev in delo težko dobijo tudi zato, ker ni posebnih programov, ki bi spodbujali njihovo zaposlovanje (Mirovni inštitut 2014).

UNHCR-jevo osnovno načelo je nasprotovati pridržanju oseb, ki zapošajo za mednarodno zaščito in sporočajo, da zaprošanje za azil ni kaznivo dejanje ter da mednarodni zakon prepoveduje obvezno pridržanje in pridržanje za nedoločen čas. Kljub temu je **praksa pridržanja** v številnih državah vse bolj pogosta z namenom preprečevati nezakonite migracije, kar raziskava agencije za begunce zanika in meni, da obstajajo praktične alternative pridržanju. Pridržanje ima lahko tudi negativne posledice, kot so vplivanje na psihično in fizično stanje pridržanih prosilcev za azil (UNHCR 2012).

Nedopusten je **kazenski pregon prosilcev za mednarodno zaščito**, ki prispejo s ponarejenimi potnimi listinami, saj se zoper njih sproži kazenski postopek, ne glede na to, da slovenskim organom izrazijo namero za vložitev prošnje za mednarodno zaščito. Kazenski postopek se najpogosteje konča z uporabo instituta odloženega pregona ali celo z izvedbo celotnega kazenskega postopka, kar je ocenjeno kot problematično, saj se beguncev ne bi smelo kazensko

preganjati, saj v nasprotnem primeru institut mednarodne zaščite izgubi svoj pomen (Mirovni inštitut 2014).

5. 5 PROBLEMI INTEGRACIJE V SLOVENIJI

Kot ena temeljnih ovir pri uspešni integraciji beguncev se je pokazala zagotovitev ustrezne in finančno dostopne zasebne nastanitve beguncev, zlasti v začetnem obdobju po pridobitvi statusa begunca. Ena prednostih nalog ministrstva na področju integracije beguncev v Sloveniji je tako bila vzpostavitev integracijskih hiš, kot obliko začasne nastanitve beguncev, ki nudita ne le začasno nastanitev pač pa omogočata tudi izvajanje prve faze integracije, v kateri je najpomembnejši dejavnik prav lokalno okolje. Integracijska hiša je vzpostavljena z namenom begunce razbremeniti težav v vsaj začetnem obdobju, povezanih z iskanjem zasebne nastanitve ter jim omogočiti osredotočenje na urejanje dokumentov, učenje slovenskega jezika, vključitev v sistem zdravstvenega in socialnega varstva ter iskanje zaposlitve in tako omogočiti pridobitev dovolj znanja in potreben čas za učinkovitost ukrepov v najzgodnejši fazi integracijskega obdobja, ki sicer traja tri leta od dneva pridobitve statusa begunca (MNZ 2007, 6).

Po mnenju Helene Liberšar iz Slovenske filantropije, mora biti ena izmed nalog države spodbujanje izvajanja integracijskih ukrepov na lokalni ravni, saj socialna integracija največkrat poteka na ravni lokalnih skupnosti in sicer potrebna je vzpostavitev sodelovanja med občinami in nevladnimi organizacijami, skupni pripravi predlogov projektov ter kandidiranje za pridobitev finančnih sredstev iz evropskih skladov (Predor 2007, 16).

Predvsem učenje jezika predstavlja problem beguncem, ki prihajajo iz na primer afriških držav, zato Helena Liberšar, meni da bi bila za to dobra rešitev učenje jezika oseb že v azilnih domovih ko osebe zaprosijo za azil. Slovenska Filantropija učenje slovenskega jezika v azilnem domu sicer že izvaja, vendar s pomočjo prostovoljcev, ki pa niso vedno strokovno usposobljeni za tako zahtevno nalogo (Predor 2007).

Osebe s pridobljeno mednarodno zaščito se v Sloveniji pogosto težko integrirajo kljub sistemski podpori pri integraciji. V praksi se pojavljajo številne težave, kot so čakanje na vključitev v tečaje slovenskega jezika (Mirovni inštitut 20014).

Podaljšanje integracije pa lahko povzroči tudi velika kulturna razlika, s katero se srečujejo begunci. To bi lahko olajšale posamezne skupnosti (npr. somalska, iranska, ipd.), kot v nekaterih državah, vendar jih v Sloveniji še ni (Štrukelj, 2015).

6 SKLEP

Slovenija je do danes mednarodno zaščito priznala 365 osebam, ki so na področju izobraževanja, zdravstvenega in socialnega varstva ter zaposlovanja izenačeni z državljani Slovenije. Pri integraciji jim pomoč nudijo svetovalci za integracijo na MNZ tudi nevladne organizacije s številnimi projekti, sofinancirani iz evropskih sredstev. Trenutno je po mnenju MNZ, v Sloveniji stanje oziroma življenje prosilcev za azil ustrezno. Kapacitete azilnega doma niso popolnoma zasedene, prosilci za mednarodno zaščito so nastanjeni v različnih oddelkih, primernih za mladoletnike brez spremstva staršev, pare, samske moške, invalide in družine. Priznane so jim vse pravice, ki jih določa Zakon o mednarodni zaščiti, dodatne pravice pa jim pomagajo zagotavljajo tudi številne nevladne organizacije (Štrukelj, 2015).

Prosilci za mednarodno zaščito so po mnenju MNZ z njihove strani primerno informirani glede postopka pridobitve mednarodne zaščite, nastanjeni so v azilni dom, če želijo pa se lahko odselijo tudi na zasebni naslov (Štrukelj, 2015). Po drugi strani pa Poročilo ocenjevanja z udeležbo Biti begunec 2010 opozarja na pomanjkljivosti, predvsem pri tolmačenju in informiranju med postopkom pridobitve mednarodne zaščite (UNHCR 2011).

Azilni postopke je v Sloveniji v letu 2014 v povprečju trajal 76 dni. MNZ poudarja, da je dolžina postopka odvisna tudi od tega, ali prosilec v postopku vlaga pravna sredstva, katera so mu na voljo brezplačno. Na odločitev se lahko prosilec tudi pritoži na Upravno sodišče Republike Slovenije, kar lahko postopek tudi podaljša (Štrukelj, 2015). Ta podatek kaže na izboljšanje na

področju trajanja azilnih postopkov, na kar so opozarjali prosilci za azil v Poročilu ocenjevanja z udeležbo Biti begunec 2010.

Podaljšanje integracije pa lahko povzroči tudi velika kulturna razlika, s katero se srečujejo begunci. To bi lahko olajšale posamezne skupnosti (npr. somalska, iranska, ipd.), kot v nekaterih državah, vendar jih v Sloveniji še ni (Štrukelj, 2015).

MNZ meni, da je za otroke begunce v Sloveniji integracija uspešna, saj so vključeni v vrtec, šolo, interesne dejavnosti, razna športna društva, nimajo težav z sporazumevanje saj zelo hitro osvojijo slovenski jezik. Enako pa ne velja za odrasle, saj se srečujejo že z zgoraj omenjenimi težavami (Štrukelj, 2015).

MNZ svojo zakonodajo ves čas usklajuje z evropskimi direktivami in standardi, dobro sodeluje tudi z UNHCR, med drugim tudi v raziskavi ocenjevanje z udeležbo, ki po izvedeni raziskavi pripravi poročila, ki so v največji možni meri upoštevana (Štrukelj, 2015).

V Sloveniji je na področju zakonodaje trenutno v sprejemu nov Zakon o mednarodni zaščiti, ki bo ve celoti usklajen z evropsko zakonodajo, kar pomeni, da se bodo nekateri postopki poenotili, postopek prosilca za azil v EU bo bolj enoten (Štrukelj 2015).

Kot prednost Slovenije pri pomoči beguncev MNZ izpostavlja nastanitev, saj so pogoji proti nekaterim drugim članicam EU zelo dobri. Kot omejitev s katero se MNZ sooča pa je pomanjkanje ljudi pri delu z begunci in pa omejena finančna sredstva (Štrukelj, 2015).

Problemi, s katerimi se srečujejo begunci, nevladne organizacije izpostavljajo predvsem problem pri nastanitvi, problemi pri izobraževanju, brezposelnost beguncev, praksa pridržanja prosilcev za azil, kazenski pregon prosilcev za azil. Problemi integracije pa so predvsem zaradi neznanja oziroma slabega znanja slovenskega jezika.

Na prvem festivalu migrantskega filma Na poti leta 2010 so slovenski javnosti priseljenci in begunci, skozi svoje zgodbe in osebne poglede, predstavili težave s katerimi se soočajo priseljenci, prosilci za azil in begunci. Vsi so izpostavili težje vključevanje v družbo, odnos Slovencev do novih prišlekov, saj so se pri iskanju dela večkrat soočili tudi z rasno in etično diskriminacijo. Mnenja so bili, da so trenutni integracijski programi za mnoge begunce

pomanjkljivi. Iz Slovenske filantropije, ki sodeluje pri aktivnostih nudenja psihosocialne pomoči, so opozorili na težave pri nadaljevanju šolanja mladoletnih beguncev, predvsem zaradi njihovega slabega znanja slovenskega jezika in menijo, da je število zagotovljenih učnih ur slovenščine ena izmed pomanjkljivosti integracijskih programov (UNHCR 2010).

Obiskovalci so poudarili, da se bo situacija priseljencev in beguncev v prihodnosti lahko izboljšala le, če bodo dobili pravico v novem okolju spregovoriti o svoji situaciji, potrebah in željah, okolje v katerem bivajo pa jim bo prisluhnilo. Možnost izražanja jim bo omogočila potrebno zaupanje in motivacijo za načrtovanje lastne prihodnosti v novem okolju (UNHCR 2010).

7 LITERATURA

1. Bešter, Romana. 2003. *Migracijska politika Slovenije in EU. Primerjava zakonodaje, strateških dokumentov in priporočil s poudarkom na integracijski politiki. Raziskava v okviru projekta raziskovalnih nalog Mirovnega inštituta 2001*. Dostopno prek: http://www2.mirovni-institut.si/slo_html/publikacije/Bester01.pdf (10. junij 2015).
2. Daupona Horvat, Marjeta, Jef Verschueren in Igor Žagar. 2001. *Retorika begunske politike v Sloveniji: pragmatika legitimizacije*. Ljubljana: Mirovni inštitut.
3. Informacije za tujce. 2015. *Organizacije, društva*. Dostopno prek: <http://www.infotujci.si/s/3/organizacije-dru%C5%A1tva> (10. april 2015).
4. Jazbec, Franci. 2012. *Upravno – sistemski vidiki migracijske politike v Sloveniji*. Doktorska disertacija. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
5. Karmen, Medica in Goran Lukič. 2011. *Migrantski circulus vitiosus. Delovne in življenjske razmere migrantov v Sloveniji*. Univerza na Primorskem, Znanstveno-raziskovalno središče, Univerzitetna založba Annales : Zgodovinsko društvo za južno Primorsko.
6. Mirovni inštitut. 2014. *Izjava nevladnih organizacij ob svetovnem dnevu beguncev*. Dostopno prek: <http://www.mirovni-institut.si/izjava-nevladnih-organizacij-ob-svetovnem-dnevu-beguncev-3/> (10. junij 2015).
7. MNZ. 2008. *Večletni program 2008 – 2013. Evropski sklad za begunce*. Dostopno prek: http://www.mnz.gov.si/fileadmin/mnz.gov.si/pageuploads/UFZJN/PEES/Evropski_sklad_za_begunce/06_Sklad_za_begunce_-_Vecletni_program.pdf (10. maj 2015).
8. --- 2015a. *Mednarodna zaščita (azil)*. Dostopno prek: http://www.mnz.gov.si/si/mnz_za_vas/tujci_v_sloveniji/mednarodna_zascita_azil/ (10. maj 2015).
9. --- 2015b. *Črpanje evropskih sredstev. Sklad za notranji varnost in Sklad za azil, migracije in vključevanje (2014 – 2020)*. Dostopno prek: <http://www.mnz.gov.si/si>

/o_ministrstvu/crpanje_evropskih_sredstev/sklad_za_notranjo_varnost_in_sklad_za_azil_migracije_in_vkljucevanje_2014_2020/ (10. maj 2015).

10. --- 2015c. *Integracija tujcev*. Dostopno prek: http://www.mnz.gov.si/si/mnz_za_vas/tujci_v_sloveniji/integracija_tujcev/ (10. maj 2015).
11. --- 2015č. *Integracija oseb z mednarodno zaščito*. Dostopno prek: http://www.mnz.gov.si/si/mnz_za_vas/tujci_v_sloveniji/integracija_oseb_z_mednarodno_zas_cito/ (10. maj 2015).
12. --- 2015d. *Poročilo z delovnega področja migracij, mednarodne zaščite in vključevanja za leto 2014*. Dostopno prek: http://www.mnz.gov.si/fileadmin/mnz.gov.si/pageuploads/DUNZMN_2013/DUNZMN_2014/DUNZMN_2015/Statisticno_porocilo_-_SLO_2014.pdf (10. maj 2015).
13. Pajnik, Mojca, Petra Lesjak-Tušek in Marta Gregorčič. 2001. *Prebežniki, kdo ste?* Ljubljana: Mirovni inštitut.
14. Pajnik, Mojca in Simona Zavrtnik Zimic. 2003. *Migracije – Globalizacija – Evropska unija*. Ljubljana: Mirovni inštitut, Inštitut za sodobne družbene in politične študije.
15. Predor. 2007. *Vloga integracije beguncev v slovensko družbo in pomembnost ozaveščanja o begunski tematiki*. Dostopno prek: http://predor.si21.com/docs/Stevilka_3_november_2007/Vloga_integracije_beguncev.pdf (10. april 2015).
16. *Resolucija o imigracijski politiki Republike Slovenije* (ReIPRS). Ur. l. RS 213-04/98-24/1. Dostopno prek: <https://www.uradni-list.si/1/content?id=19938> (10. april 2015).
17. Slovenska policija. 2015. *Ilegalne migracije na območju Republike Slovenije*. Dostopno prek: <http://www.policija.si/images/stories/Statistika/MejnaProblematika/IlegalneMigracije/2014/December2014.pdf> (10. april 2015).
18. UNHCR. 2010. *Filmski festival Na poti obeležil mednarodni dan beguncev*. Dostopno prek: <http://www.unhcr-centraleurope.org/si/novice/2010/filmski-festival-na-poti-obelezil-mednarodni-dan-beguncev.html> (10. maj 2015).

19. --- 2011. *Poročilo ocenjevanja z udeležbo 2010. Biti begunec. Kako begunci in prosilci za azil doživljajo življenje v srednji Evropi.* Dostopno prek: <http://www.unhcr-centraleurope.org/si/pdf/aktivnosti-unhcr/enake-pravice-glede-na-starost-spol-in-raznolikost/bit-begunec-2010.html> (10. maj 2015).
20. --- 2012. *UNHCR je izdal nove smernice glede pridržanja prosilcev za azil.* Dostopno prek: <http://www.unhcr-centraleurope.org/si/novice/2012/unhcr-je-izdal-nove-smernice-glede-pridrzanja-prosilcev-za-azil.html> (10. maj 2015).
21. ---- 2014. *V prvi polovici 2014 več prošenj za azil iz Sirije, Iraka in drugih konfliktnih območjih .* Dostopno prek: <http://www.unhcr-centraleurope.org/si/novice/2014/v-prvi-polovici-2014-vec-prosenj-za-azil-iz-sirije-iraka-in-drugih-konfliktnih-obmocjih.html> (10. maj 2015).
22. --- 2015a. *Prosilci za azil.* Dostopno prek: <http://www.unhcr-centraleurope.org/si/komu-pomagamo/prosilci-za-azil.html> (10. maj 2015).
23. --- 2015b. *Beg pred nevarnostjo in preganjanjem.* Dostopno prek: <http://www.unhcr-centraleurope.org/si/komu-pomagamo/begunci.html> (10. maj 2015).
24. --- 2015c. *Mednarodno begunsko pravo.* Dostopno prek: <http://www.unhcr-centraleurope.org/si/viri/pravni-dokumenti/mednarodno-begunsko-pravo.html> (10. maj 2015).
25. --- 2015č. *Azilni sistem Evropske unije.* Dostopno prek: <http://www.unhcr-centraleurope.org/si/viri/pravni-dokumenti/mednarodno-begunsko-pravo.html> (10. maj 2015).
26. --- 2015d. *Nacionalna zakonodaja o mednarodni zaščiti in UNHCR-jevimi komentarji.* Dostopno prek: <http://www.unhcr-centraleurope.org/si/viri/pravni-dokumenti/nacionalna-zakonodaja-o-mednarodni-zasciti-in-unhcr-jevi-komentarji.html> (10. maj 2015).
27. --- 2015e. *Konvencija o beguncih.* Dostopno prek: <http://www.unhcr-centraleurope.org/si/viri/konvencije/konvencija-o-beguncih.html> (10. maj 2015).

28. --- 2015f. *Zgodovina UNHCR*. Dostopno prek: <http://www.unhcr-centraleurope.org/si/onas/zgodovina-unhcr.html> (10. maj 2015).
29. --- 2015g. *UNHCR v Sloveniji*. Dostopno prek: <http://www.unhcr-centraleurope.org/si/onas/unhcr-v-sloveniji.html> (10. maj 2015).
30. --- 2015h. *Slovenija*. Dostopno prek: <http://www.unhcr-centraleurope.org/si/kje-smo-prisotni/aktivnosti-v-srednji-evropi/slovenija.html> (10. maj 2015).
31. --- 2015i. *Evropski sklad za begunce*. Dostopno prek: <http://www.unhcr-centraleurope.org/si/splosen/partnerji/evropska-unija/evropski-sklad-za-begunce.html> (10. maj 2015).
32. *Uredba o integraciji tujcev*. Ur. l. RS 65/2008. Dostopno prek: <https://www.uradni-list.si/1/content?id=87371> (10. maj 2015).
33. *Zakon o mednarodni zaščiti (ZMZ)*. Ur. l. RS 111/07. Dostopno prek: <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO4911> (10. april 2015).

PRILOGA

PRILOGA A: Intervju z mag. Štrukelj Katarino, vodjo SNOI MNZ, Direktorat za upravne notranje zadeve, migracije in naturalizacijo, Urad za migracije

1. Kakšno je po Vašem mnenju trenutno stanje oziroma življenje beguncev v Sloveniji?

Po mnenju MNZ je stanje oziroma življenje prosilcev in beguncev v Sloveniji ustrezno. Kapacitete v azilnem domu niso popolnoma zasedene, prosilci za mednarodno zaščito pa so nastanjeni v različnih oddelkih (mladoletniki brez spremstva staršev, pari, samski moški, invalidi in družine). Pravice so določene v Zakonu o mednarodni zaščiti (Uradni list RS, št. 11/11 – uradno prečiščeno besedilo, 98/11 – odl. US, 83/12, 111/13 in 114/13 – odl. US), pri zagotavljanju dodatnih pravic pa nam pomagajo številne nevladne organizacije.

Slovenija je do danes priznala mednarodno zaščito 365 osebam (v nadaljevanju OMZ). Večina jih prihaja iz Afganistana, Kazahstana, Sirije, Somalije in Irana. OMZ so na področju izobraževanja, zdravstvenega in socialnega varstva ter zaposlovanja praktično izenačene z državljanji RS. Pri vključevanju jim pomoč poleg svetovalcev za integracijo na Ministrstvu za notranje zadeve, nudijo tudi nevladne organizacije, ki izvajajo številne projekte, sofinancirane iz evropskih sredstev.

2. Ali menite, da je za prosilce za azil v Sloveniji dovolj dobro poskrbljeno (ali imajo dovolj informacij na voljo, primerna nastanitev, ...) medtem ko čakajo na odločbo?

Prosilci za mednarodno zaščito so primerno informirani glede postopka tako pred podajo prošnje za mednarodno zaščito, prav tako tudi po podani prošnji. V Sloveniji dobijo vsi primerno nastanitev v azilnem domu. V skladu z Zakonom o mednarodni zaščiti pa se lahko razselijo tudi na zasebni naslov.

V skladu z 78. členom ZMZ (Zakon o mednarodni zaščiti, Uradni list RS, št. 11/11 – uradno prečiščeno besedilo, 98/11 – odl. US, 83/12, 111/13 in 114/13 – odl. US) imajo prosilci v postopku določene pravice in sicer do:

- prebivanja v Republiki Sloveniji;
- spremljanja postopka v jeziku, ki ga razume;
- informiranja;
- osnovne oskrbe v primeru nastanitve v azilnem domu ali njegovi izpostavi;
- finančne pomoči v primeru nastanitve na zasebnem naslovu;
- brezplačne pravne pomoči v postopkih pred Upravnim in Vrhovnim sodiščem in sicer s pomočjo enega svetovalca za begunce;
- nujnega zdravljenja;
- izobraževanja;
- dela in zaposlovanja;
- humanitarne pomoči;
- žepnine.

3. Kaj menite o azilnem postopku v Sloveniji (trajanje,...)?

Azilni postopek je v letu 2014 v povprečju trajal 76 dni. Je pa potrebno poudariti, da trajanje postopka ni odvisno samo od pristojnega organa MNZ, ampak je dolžina postopka odvisna tudi tega, ali prosilec v postopku vloga pravna sredstva, katera so mu na voljo brezplačno. Na vsako odločitev, ki jo prosilec prejme v postopku lahko vloži tožbo na Upravno sodišče Republike Slovenije in zatem tudi pritožbo na Vrhovno sodišče Republike Slovenije, kar pa lahko postopek lahko podaljša.

4. UNHCR s poročili opozarja na stanje beguncev v posameznih državah (ocenjevanja z udeležbo, ipd...). Na podlagi ugotovitev vladam ponudijo priporočila za izboljšanje ugotovljenih slabosti. Ali menite, da jih slovenska vlada upošteva?

Slovenija ves čas usklajuje svojo zakonodajo z evropskimi direktivami in standardi. Tudi z organizacijo UNHCR Republika Slovenija zelo dobro sodeluje.

Ministrstvo za notranje zadeve vrsto let sodeluje v raziskavi UNHCR, kjer je skupaj s predstavniki nevladnih organizacij izvedenih veliko intervjujev tako s prosilci za mednarodno zaščito, kot osebami, ki so zaščito pridobili. Na podlagi navedene raziskave, je delovna skupina vedno pripravila tudi priporočila, katera so bila v največji možni meri upoštevana.

5. Kateri so glavni problemi s katerimi se begunci soočajo v Sloveniji, tako ob vstopu v državo kot kasneje že s pridobljenim statusom mednarodne zaščite?

Glavne težave, ki bi jih lahko izpostavili pri integraciji oseb z mednarodno zaščito:

- Neznanje slovenskega jezika; otežuje hitrejšo integracijo, zmanjšuje možnost zaposlitve, otežuje komunikacijo pri zdravniku, v šoli z učitelji...Zato se osebe z mednarodno zaščito v čim krajšem času vključi v 300 urni tečaj, saj je osnovno poznavanje jezika pogoj za vključevanje v vse nadaljnje integracijske aktivnosti, prav tako osebam omogoči zmožnost osnovnega sporazumevanja v vsakodnevnih življenjskih situacijah. Kljub tečaju pa marsikdo potrebuje še kar nekaj dodatne pomoči, da osvoji osnovni nivo znanja slovenskega jezika.
- Izobrazba/šolanje; OMZ v večini primerov nimajo dokazil o izobrazbi, prav tako se srečujemo s posamezniki, ki so nepismeni ali z dokončanimi le nekaj razredi osnovne šole. Brez dokazil o predhodno zaključeni izobrazbi je nadaljnje šolanje lahko zelo oteženo.
- Zaposlitev; poleg splošne krize in siceršnjega pomanjkanja delovnih mest, OMZ možnosti zaposlitve zmanjšuje še neznanje oz. slabo znanje slovenskega jezika, nepoznavanje delovanja trga delovne sile, nemalokrat pa so tudi njihova pričakovanja o višini plače nerealna. Ker prihajajo tudi iz povsem drugače urejenih sistemov zaposlovanja, je potrebno kar nekaj časa, da sprejmejo dejstvo, da je potrebno v Sloveniji za odprtje podjetja/posla izpolnjevati kar nekaj pogojev. Prav tako lahko brez ustreznih dokazil o izobrazbi oz. poklicnih kvalifikacijah kandidirajo le na delovna mesta, ki zahtevajo zaključeno osnovno šolo.

- Kulturne razlike; velike kulturne razlike lahko pomenijo bistveno podaljšanje integracije posameznika, saj se srečuje s številnimi novostmi, drugačnimi vrednotami in potrebuje čas, da jih razume. Za razliko od drugih držav v Sloveniji še ne obstajajo posamezne skupnosti (npr. somalska, iranska ipd.), ki bi lahko OMZ nudile podporo in jim še olajšale vključitev v novo okolje.

6. Ali je v Sloveniji integracija beguncev uspešna in katere so glavne pomanjkljivosti oziroma omejitve pri integraciji?

Kdaj lahko sploh rečemo, da je integracija uspešna? Ali to za otroka pomeni, da je vključen v šolo in v njej uspešno deluje? Za odraslega zaposlitev ali pridobitev državljanstva RS?

Za otroke bi torej lahko rekli, da je integracija uspešna, saj so vključeni bodisi v vrtce ali ostale stopnje izobraževanja, vključujejo se v interesne dejavnosti, razna športna društva, zelo hitro osvojijo slovenski jezik in nimajo težav s sporazumevanjem.

Pri odraslih pa glej odgovor pri 5.

7. Katere ključne izboljšave, ukrepe, sprejete v Sloveniji, ki so pripomogli k boljšemu azilnemu postopku, integraciji beguncev, ipd. bi izpostavili?

Trenutno je v sprejemu nov ZMZ (Zakon o mednarodni zaščiti), ki bo v celoti usklajen z evropsko zakonodajo (direktivami, uredbami, idr.). Tako se bodo nekateri postopki poenotili, kar pomeni, da bo postopek za prosilca v EU bolj enoten. Kot prednost Slovenije pa lahko trenutno izpostavimo ravno nastanitev, saj so po mnenju MNZ pogoji proti nekaterim drugim članicam EU zelo dobri.

8. S katerimi problemi, omejitvami se vi, kot organizacija, ki pomaga beguncem najpogosteje srečujete?

Težave se kažejo pri tem, da bi bilo potrebno na področju integracije zaposliti dodatne ljudi in omejena finančna sredstva.